

K r a t e k
pregled slovenskega slovstva

z malim
cirilskim in glagoliškim berilom
za Slovence.

Spisal

Anton Janežič,

e. k. učitelj nemškega in slovenskega jezikoslovstva na višji realki v Celovcu.

J. V. Vohovitz

(Iz slovenske slovnice posebej natisnjen.)

V Celovcu.

Založil Eduard Liegel, knjigar.

1857.

II
52317

D(25.4.35.)

PREGLED
SLOVENSKEGA SLOVSTVA.

U v o d.

Narod slavjanski, kteremu se tudi mi Slovenci prištevamo, je za Arabljani blizo naj veči cele zemlje: vsega skup je okoli 80 milijonov duš. Njegovi sedeži se razprostirajo čez polovico Evrope med baltiškim, jadranskim in črnim morjem, tretjino Asie od severja tje do Kitajskih zidin in velik kos severne Amerike. Ponosno zamore torej Slavjan s českim pesnikom Kollarjem zaklicati: „našemu narodu solnce nikdar ne zahaja“.

Kolikor se more iz podobnosti slavjanskega jezika z sanskritskim, in velike enakosti slavjanskega bogoslovja z indiškimi soditi, gre prvotno domovino Slavjanov v prestarej Indii iskati, kjer so se morali že v naj stariših časih odcepiti in neizmerno prostore v Evropi, ki jih imajo večidel še sedaj v oblasti, obljuditi, kakor nam naši zgodovinarji jasno spričujejo.

Bili so ajdovske vere. Spoznovali so sicer *edinega* Boga, stvarnika nebes in zemlje, vendar so imeli zraven njega še več družih bogov, ker so mislili, da eden sam vsim potrebom človeškim zadostiti ne more. Razločevali so jih v *dobre* — *bele* in *zle* — *černe*: zatorej *Belibog*, darovavec vsega dobrega in *Černibog*, *Čart*, izvir vsega zlega ali hudega. Naj imenitniši so bili: *Perun*, bog groma in bliska; *Svantovit* ali *Svetovit*, bog luči in solnca, kakor tudi junaštva; *Radegost* ali *Radogast*, bog gostoljubja, varh popotnikov in ptujcov; *Živa* ali *Živena*, slavjanska Venera, boginja življenja; *Lada* boginja krasote, ljubezni in zakona; *Mora* ali *Morena* boginja smerti; in še veliko družih manjih. Darovali so jim zemaljske pridelke in domače živali. Posebno v posvečenih logih v senci košatih hrastov in lip so jim svoje žertve prinašali.

Slavjani so že večidel v zgodnjih časih svojih molikovavskih zmot popustili ter se edinozveličavne kerščanske vere poprijeli. Že v sedmem in osmem stoletji so jeli laški in nemški mizionarji

posebno iz Ogleja in Solnograda našim Slovincem kerščanske resnice oznanovati. Da ni kerščanstvo že tedaj tako veselih kali pognati moglo, kot ab času Cirila in Metoda, je vzrok sosebno v tem iskati, ker ti božji oznanovaveci našega in naši Slovenci njih jezika prav umeli niso. Kako bi bilo torej v tacih okolšinah zaželjenega sadú pričakovati! Tode že v 9. stoletji je luč kerščanske vere, od slavjanskih apostelnov v slavjanskem jeziku oznanovane, skorej pri vsih Slavjanih černe tmine molikovavstva razgnala.

Naši preddedovi so bili po spričevanji prijateljskih kot neprijateljskih spisateljev sploh pobožni in verni, delavni in pridni, krotki in pohlevni, pošteni in gostoljubni, ter so petje in nedolžne veselice, domače običaje in domači jezik čez vse ljubili. Preslavni nemški spisatelj *Herder* jih takole hvali in časti: „*Kamor so tihi in mirni Slavjani prišli, so z veselim sercom polje obdelovali, radi hleve polne živine iv omare polne žita imeli, oni so se z različnimi rokodelstvi pečali in s tem, kar jim je domača zemlja donala, na svoj dobiček kupčevali. — Na Nemškem so rudo kopal, jo znali kovati in liti, so sol narejali, platno tkali, med kuhali, sadonosno drevje sadili, godce radi imeli in po domače veselo živeli. Tudi vsmiljeni so bili, druge ljudi radi skorej preradi gostovali in ljubili, svoje predpostavljene so radi poslušali in vbojali, ropati in požigati pa iz vse svoje duše sovražili.*“ Posebno so s petjem, z muziko in plesom vse druge evropske narode prestregli. Da so že od nekdej čez vse radi peli, nam kaže brez številna množina narodnih pesem, katerih nekoliko v globoko starodavnost sega. Noben narod jih nima toliko in tako lepih, česar clo naši neprijatelji tajiti ne morejo; in slavni nemški jezikoslovec *Grimm* pravi od slavjanskih narodnih pesem: „*nad njih krasoto bi Evropa ostermela, če bi jih poznala*“.

Bili so sploh v več rodov pod različnimi imeni razdeljeni; le ob času potrebe ali vojske so se združevali, ter si kacega vojvoda izbrali. Znotrajne zadeve so zgolj sami oskerbovali; vsak hišni oče — starašina — je vladal svojo rodbino. Na narodskih skupšinah so si zbirali kneze in vojvode, ki so jih poznej različno: *bane, župane, bojarje, vladike, lehe* i. t. d. imenovali. Vsi Slavjani so si bili enaki; suznjih in siromakov ni bilo najti med njimi; sploh so živeli po očakovsko ali patriarhalno.

Ni dvomiti, da so Slavjani v začetku samo eden jezik govorili, kateri se je v dalji časov in po sosedstvu raznih narodov v več narečij razcepil. Že v silodavnih časih so se bili v južno-

izhodno in severno-zahodno vejo razkrojili, katerih sedaj vsaka dve glavni narečji razločuje. Po tem taj štejemo četrta glavna narečja: *jugoslavensko, rusko, česko in poljsko*.

1. *Jugoslavensko*, ki ga govori čez 10 milijonov ljudi in sicer: Bulgari, Serblji, Iliri in mi Slovenci, katerih je nas blizo 1½ milijon.

2. *Rusko*, sem gredo Veliko- in Malorusi in Rusini ali Belorusi; vsih vkup čez 50 milijonov.

3. *Česko* govori 8 milijonov ljudi in sicer Čehi in Moravani, Ogersko-Slovenci (Slovaki) in Lužičani.

4. *Poljsko*, ki ga Poljci ali Polaki okoli 10 milijonov duš govore.

Ta narečja vendar niso tako različna med seboj, kakor si marsikdo misli. Kdor eno taistih popolnoma ume, bo gotovo tudi ostalih brez vsake težave razumiti mogel.

Kakor drugi narodi so iz početka tudi Slavjani svoje misli z različnimi črtami in podobami zaznamovali; oni so namreč *pisali*, kar je v starih časih toliko pomenjalo, kakor *malati* ali *barvati*; zategadelj pravimo še sedaj: *pisana trata, pisano oblačilo* itd. Ker vendar s tacimi podobami ni bilo mogoče vsih svojih misli natanjčno zaznamovati, so si poslednjič za vsak glas posebnih znaminj — *pismen* — izmislili. Da so Slavjani že zgodaj pred devetimi stoletjem brati in pisati znali, nam priča razun besede „*pisati*“, ki je pri vsih različnih slavjanskih rodovih enaka, tudi Ditmar Meziborski, ki govori od nadpisov, s katerimi so poganski Obotriti svoje molike popisovali. Toliko več velja to od južnih Slavjanov, ki so z izobraženimi Gerki in Rimljani neprenehoma občevali. Berš ko ne so taisti že zgodaj poskušali, gerško ali latinsko abecedo za slavjanski jezik prikrojiti ali si pa po izgledu taistih novo izmisliti.

Mende nar poprej so pisali stari Slavjani z *glagoliškimi* in šele potem s *cirilskimi* pismeni, čeravno to doslej še do jasnega spričano ni. Da so se pa posebno v južno-zahodnih deželah Slavjanov tudi že zgodaj latinska pismena rabila, nam kažejo tako imenovani *Brizinski odlomki*.

Namen našega spisa je samo, kratek pregled slovenskega slovstva od naj stariših do naj novejih časov podati; zatorej bomo zanaprej o vsih družih slavjanskih narečjih molčali in se samo pri Slovencih, ki na Štajarskem, Koroškem, Krajnskem, Primorskem ter nekaj na Benaškem in zahodnem Ogerskem prebivajo, nekoliko mudili. Ker je vendar naša sedanja slovenščina

naravna hči staroslovenščine, kakor jo v starih rokopisih nahajamo, hočemo tudi nar poprej staroslovensko slovstvo malo pregledati in naj imenitnije rokopise te dobe kratko popisati.

Pervo poglavje.

Staroslovensko slovstvo.

Pravi početek *staro-* ali *cerkvenoslovenskega slovstva* sega v sredo devetega stoletja; vendar ni dvomiti, da so se naši predde-
dovi že pred Cirilovo dobo semtertje v pisanji poskušali, kakor nam Brizinski odlomki jasno spričujejo.

Ti Brizinski rokopis, naj stariše *pismeno posestvo Slovincov*, je bil najden v nekej Monakovski knjižnici l. 1807. Obsega tri od dveh različnih mizionarjev pisane odlomke, ki ima vsak svoj poseben pravopis: 1. *eno očitno spoved*, ki jo ima srenja za duhovnikom moliti, 2. *homilio o grehu in zveličanji* in 3. *eno spovedno molitev*. Imenuje se Brizinski, ker je bil naj popred v mestu Freisingen na Bavorskem hranjen in šele poznej v Monakovo prenesen. Sostava tih dragocenih spomenikov, ki so se nam v prepisih iz XI. in XII. stoletja, ohranili se pripisuje brizinskim mizionarjem, ki so med l. 769 do 1000 kerščansko vero Karantanskim Slovincem oznanovali. Omilia je neki sestavljena po Abrahamu Karantanskem, Brizinskem škofu od l. 957 do 994. Una dva spisa sta, po jeziku soditi, še starejša. Naš slavni rojak J. Kopitar je ti preimenitni rokopis v svojej knjigi „*Glagolita Clozianus*“ natisniti dal ter ga učeno razložil.

Še starejši ali saj toliko star je pa slovenski napis na vojvodskem stolu, ki na Gospesvetskem polji blizo pol drugo uro od Celovca na desnej strani ceste stoji. Kakor sploh zgodovinarji terdijo, je ti stol in napis iz dobe *Ingua*, poslednjega vojvoda Slovincov proti koncu osmega stoletja. Še dan današnji so sledeče besede brati:

VERI

MA SVETI VERI

PRAVDO BraNY VDOVE.

Da so se Gorotanski vladarji do 12. stoletja v slovenskem (windischen) jeziku ustanovljali, nam priča naj starejši Gorotanski letopisec *Janez*, opat v Vetrinju (Viktring) blizo Celovca,

ki je okoli leta 1280 živel. On piše takole: „Pervi dan septembra 1286 je bil Majnhard Tirolski po starodavnej navadi veličastno na vojvodski sedež povišan. Pod Kernsko goro (Karnburg) blizo cerkve sv. Petra je neki kamen: na ti kamen se vsede prostorojen kmet, ki to pravico po rodu ima; z eno roko derži blekastega bika, z uno pa blekasto kobilo.

V sivej borney suknji in kmečkih črevljah stoji nedaleč vojvoda z deželno bandero, obdan od svojih žlahtnikov in vitezov. Med njimi je tudi Goriški grof, kakor falski grof dežele (Pfalzgraf) z 12 banderami, zraven njega stoji grof Tirolski, kot deželni grof (Landgraf) in drugi grofi: vsi bogato in lepo oblečeni.

Kader se vojvoda, na palico naslonjen, kmetu na kamnu sedečemu približa, popraša kmet v slovenskem jeziku: „Kdo je tisti, ki se tamó približuje?“ Na to odgovorijo okoli sedeči: „Je knez deželni.“ Po tem kmet dalje vpraša: „Ali je pravičen sodnik, ki išče sreče domovine? Ali je prostorojen? Ali je prijatelj in varh prave vere?“ Na to vsi odgovorijo: „Je in vselej bode?“ Kmet reče dalej: „Po kateri pravici me pa zamore pregnati od mojega sedeža?“ Vsi odgovorijo: „Dobiš 60 beličev, blekastega bika, kobilo in obleko, ktero knez sedaj na sebi ima, in rešil bode tvojo hišo od vsega davka.“ Sedaj kmet kneza lahko na lice vdari, opomnivši ga, da naj bode pravičen sodnik, odstopi in pelje obedve živinčeti seboj. Potem stopi knez na borni, neokinčani kamen, potegne meč in mahne ž njim na vse štiri strane sveta in glasno zapriseže, vsem biti sodnik po dolžnosti in pravici.

Kakor se sliši, je pri tej slovesnosti tudi ta navada bila, da se knez iz kmetskega klobuka napije, da bi se ljudstvo iz tega učilo, ne preveč za vinom hrepeneti, temoč zadovoljno se s tem živiti, kar domovina rodi.

Tudi je knež vsakemu, ki ga je pred cesarja tirjal, le v slovenskem jeziku odgovor dajati dolžan bil.

Iz Kernske gore je šel vojvoda v Gospe — svetsko cerkev, kjer se sveta maša opravlja.

Glagoliško slovstvo.

Do leta 1830, ali prav za prav do leta 1836, ko je našega slavnega Kopitarja „*Glagolita Clozianus*“ na svitlo prišel, je bilo učenemu svetu samo tisto glagoliško slovstvo znano, kterege domovinã in polje je stara Hervatska v zmislu Konstantina Porfirogeneta, to je del današnje Istrie, celo Primorje, del Hervatske

in Dalmacie do reke Neretve zoblížujimi otoki. Pa nje ni pisani spomeniki z gotovim letnim številom ne segajo dalej nazaj, kakor do trinajstega stoletja, če ravno narodne pravljice iznajdbo glagoliških pismen sv. Jeronimu pripisujejo in torej začetek glagoliškega slovstva že v peto stoletje postavljajo.

Kedaj in od koga je bila glagoliška azbuka iznajdena je še neznano, samo toliko je doslej gotovega, da se je glagolitica v drugej polovici 9. stoletja že pisala. To nam priča neka gerška listina z glagoliškim podpisom od leta 982, ki jo je Uspenski arhimandrit *Porfiri*, l. 1845 — 1846 na Atoškej gori najdel in prepisal. Od prihodnosti gre pričakovati, da bo to skrivnost razjasnila in Kopitarjevo mnenje poterdila, ki pravi, da je glagolitica, če ne več, saj toliko stara kakor cirilica.

V glagoliškem slovstvu gre *dve dobi* razločiti: *perva* sega do konca 12. stoletja: *druga* se začinja s 13. stoletjem in gre do naj novejših časov.

Glagoliških rokopisov iz prve dobe, v katerih se staroslovenščina še v svojej popolnej čistoti nahaja, je poleg slavnega Šafarika doslej vsih vkup 10 znanih. Naj imenitniši so tile:

1. *Podpis Jeriškega mniha Jurja* pod gerško listino l. 982 v Iverskem samostanu na Atoškej ali sveti gori.

2. Tako imenovana *bulgarska abecednica* (abecenarium bulgaricum) najdena v Pariškej knjižnici.

3. *Asemaniasko evangelje* v Vatikanskej knjižnici v Rimu, kamor je bilo l. 1736 iz Jeruzalema preneseno in obsega berilo sv. evangelj na celo leto, 159 listov. Konec manjka.

4. *Četveroevangelje Viktora Grigoroviča* v Kazanu. Rokopis na belani (pergamenu) 172 listov. Začetek in konec, kakor tudi list 167 manjka.

5. *Palimpsest Bojanski*, rokopis na belani. 109 listov.

6. *Četveroevangelje Zografskega samostana* na Atoškej gori, že zlo pomankljivo.

7. *Glagolita Klozianus*. Pod tim podpisom se razumevajo redki ostanki večega glagoliškega rokopisa iz 11 stoletja, ki jih je naš slavni J. Kopitar l. 1836 na Dunaji izdal in razjasnil. Še v 15. stoletji je bil ta rokopis cel in prekrasno vezan v rokah *Janeza Frangopanskega*, lastnika Kerškega otoka. Po njegovej smerti l. 1482 je dobil del tega rokopisa duhovnik *Luka de Reynaldis*, ki ga je vitezu *Breisacherju* l. 1500 daroval. Od tega ga je potem grof *Paris Klotz* v Tridentu podedoval.

Verh tega se pa nahaja iz prve dobe tudi nekaj cirilskih rokopisov, katerim so glagoliška pismena in stavki primešani.

Pričakovati vendar gre, da se bo še več rokopisov iz te dobe, ki doslej po različnih knjižnicah v neznanosti leže, s časoma svetu odkrilo.

Druga doba se prične, kakor smo že rekli, s 13. stoletjem, ter je v jezikoslovnem obziru mnogo nevažniša kot prva, če ravno veliko več rokopisnih in tiskanih spomenikov šteje. Stari slovenski jezik se je čedalje bolj zanemarjal in po novem obračal; pri vsakem prepisovanji se je kaj prenejalo. Tako se je stara moč in krepost jezika zmiraj bolj zgubljala.

Iz te dobe se še najdejo naj različniši spominki: zakoni, listine, pisma, nagrobni in cerkovni nadpisi, kakor tudi precej tiskanih del. Tiskalo se je posebno v Benetkah in Rimu in ob času reformacije tudi v Tibinku na Nemškem. V naj novejšem času je bila po prizadetji preslavnega Šafarika tudi v Pragi prekrasna glagoliška tiskarnica napravljena, kjer so letas njegovi prevažni „*Památky hlaholského písemnictví*“ na svitlo prišli.

Da se v glagoliških spisih toliko ruzismov nahaja, izvira odtod, ker so glagolitje mislivši, da se je ob času preganjanja staroslovenščina v svojej nekdanjnj čistoti na Rusovskem ohranila, mnogo izrazov iz rusovskih knjig povzeli.

Današnje dni se rabi glagolitica samo v cerkovnih bukvah nekoliko Dalmatinskih Slavjanov Senjske škofije. Za slavjanskega jezikoslovca ostane vendar zmiraj naj vredniši predmet preiskovanja in premišljevanja. Gre upati, da se bo v izdavanji starih glagoliških rokopisov marljivo napredovalo; temelj je s Šafarikovim gori imenovanim delom položen.

Cirilsko slovstvo.

Mnogo imenitnija in tudi dan današnji veliko dalej razširjena abeceda je *cirilica* ali *cirilska azbuka*, v 9. stoletji od svetega Cirila po izgledu gerških pismen sestavljena. Rabijo jo Rusi, Serbi in Bulgari, to je, okoli 60 milijonov Slovanov v cerkovnih in deržavnih opravilih.

V devetem stoletji so gospodovali po slavjanskih deržavah trije mogočni knezi *Rastislav*, *Svatopluk* in *Kocel*, goreči za zvelečavno vero in kerščansko izomiko svojih podložnih. Pošljejo torej l. 863 v Carigrad k gerškemu caru Mihaelu III prošnjo rekoč: „*Naša deržava se je pokristjanila, pa učiteljjev nimamo, da bi nas vodili in učili, ter nam svete bukve razlagali. Mi ne imemo*

ne gerškega niti latinskega in eden uči tako, drugi drugače, in po takem ne zastopimo razuma sv. pisma, ne njegove moči. Pošlji nam torej učiteljev, kateri nas bodo znali besede sv. pisma in nja pomen učiti." — Berš popraša car svoje svetovavce, koga naj bi poslal in ti mu imenujejo učena brata *Konštantina* (poznej *Ciril* imenovanega) in *Metoda* iz mesta Soluna. Car ju da poklicati ter jima prošnjo slavjanskih knezov razodene. Obadva privolita in se podasta slavjanskim narodom luč kerščanske vere prižigat. Razlagata jim v domačem jeziku večne resnice, sestavita slavjansko abecedo in poslovenita potrebne sv. bukve. *Zdaj so bili Slovenci veseli, slišati velika čuda božja v svojej besedi.* Blizo tako nam pripoveduje stari časopisec *Nestor*, ki je v Kievu na Rusovskem med letom 1056 — 1116 živel in pisal.

Tako sta postala **Ciril** in **Metod** naj večja dobrotnika slovanskega rodú. Med tim, ko je sv. pismo družim Europejskim narodom še skoz več stoletij celo nepristopno in samo izklenivna lastnina duhovščine bilo, so ga Slavjani po nju prizadetji že v 9. stoletji v domačej mičnej besedi slušati in brati zamogli. Po vsej pravici zaslužita zlahtno ime slavjanskih apostelnov. Mislimo torej vsim bravcom postreči, če tu kratek životopis tih mnogozaslužnih mož podamo.

Sv. apostelna *Ciril* in *Metod* sta bila rojena v gerškem mestu Solunu (Thessalonichi). Leto nju rojstva ni natanjčno znano. Eden slavjanski životopisec Cirila piše, da je l. 869 v 42. letu svoje starosti zamerl. Po tem je bil namreč l. 827 rojen. Rojstno leto Metoda je pa popolnoma neznano; samo toliko vemo, da je bil starši od Cirila. Bila sta ali rojena Slavjana ali sta se s slavjanskim jezikom že v očetovskem domu soznanila; zakaj tisti čas je bil v gerškem cesarstvu slavjanski jezik tako v navadi, kakor sam gerški. Od nju mladosti samo toliko vemo, da sta se že od mladih let za duhovski stan pripravljala. Sv. Metod je stopil v samostan in je za duhovnika posvečen tako krepostno in pobožno živel, da je v kratkem pozornost cesarskega dvora na se obrnil; vendar on je ostal v svojem samostanu, dokler ga ni Gospod ž njegovim bratom Cirilom med Kozare, potem k Bulgarom in skorej med Slavjane za apostelna poklical.

Sv. *Ciril*, pred vstopom v samostan Konštantin imenovan, je že z mladega kopernel po pravej modrosti kerščanskej. Kmalo je vse součence daleč prekosal. Zavolj njegove globoke učenosti in velike zmožnosti v jezikih ga postavijo učitelja modroznanstva, ktero je s takim uspehom prednašal, da so ga učenci iz vsih

okolnih mest in krajev poslušat hodili. V prepiru o podobočastji in o veri kerščanske je v svojem 24. letu vse protivnike premagal. Potem se je podal s svojim bratom Metodom v samostan na gori Olimp. Pa tudi tukaj nista dolgo v pokoju živela; zakaj cesar ju je odtod poslal, h Kozarom, ktere so Židi in Mohamedani na svojo vero spreobniti skušali. Kmalu se soznaita v Cherzonu s njihovim jezikom in jim začneta kerščansko vero razlagati, kar se je jima tako dobro vdalo, da je vojvoda Kozarov pod kaznijo smerti dalje razširjanje židovske in mohamedanske vere prepovedal. Vredita novo založeno cerkev, postavita nekoliko duhovnov v novem vinogradu Gospodovem in se po osvobodnji nekoliko zajetih Gerkov spet nazaj verneta.

Tu sta obrnila svoje oči na Slavjane, kteri so bili sicer že večidel kristjani, vendar zavolj pomanjkanja pisem in knjig v lastnem jeziku poganskih zmot še ne popolnoma očiščeni. Sklene tedaj Ciril, tej potrebi v okom priti in sostavi okoli leta 860 popoln slavjanski pravopis na podlagi gerške abecede, ktera se po njem cirilska abeceda ali cirilica imenuje. Kmalu (ali že na gerškem ali šele pozneje v slavjanske dežele poklicana) jameta tudi naj potrebnije bogoslužbne knjige predstavljati. — Jezik slavjanski, kteri se v teh spisih najde, se imenuje cerkveni ali staroslovenski in je bil nekđaj ali pri Bulgarih ali pa po vsej priliki pri naših slovenskih prededovih v navadi. Sedaj ga še vživajo, se ve da ne več v svojej izvirnej čistoti, pri božjih službah Rusi, Serbi, Bulgari, kakor tudi več z zapadno cerkvijo zedinjenih Rusinov in Dalmatincov. Tistega časa je bil posameznim slavjanskim narečjem veliko bližji in razumljivši.

Slavjani so bili vsi navdušeni božje službe v domačem jeziku, zatorej je slava kralju nebes in zemlje in hvala Cirilu in Metodu v kratkem po vsih slavjanskih deželah zadonela. Kmalu so vendar zbudili ti slaveči glasi kačo zavidnosti v sercu nemških škofov in posebno Solnograškega nadškofa Vihinga. Zatožijo sveta brata papežu, kakor bi pod zagrinjalom slovenske božje službe krivoverske zmote med slovenskim ljudstvom razširjala. Na to ju papež l. 867 v Rim pokliče, da bi se sam nju pravovernosti prepričal. V popolnej savesti svoje nedolžnosti se napravita brez odlašanja na pot. Med tim je papež Miklavž zamerl in Hadrian II. njegovo mesto nastopil. Komej je slišal o prihodu sv. bratov ostanke sv. Klimenta seboj nesočih, ki sta jih na nekem otoku blizo Cherzona najdla, jima gre s celo duhovšino in množino rimskega ljudstva nasproti ter ju z veliko slavnostjo v Rim do-

vede. Tu se opravičita pred papežem obdolženja tako, da on Metoda za nadškofa in Cirila za škofa Moravie in Panonie postavi. — Ciril vendar zavoljo bolehnosti te časti ni prevzel, temoč v Rimu ostane in v nek samostan stopi, kjer je 14. februarja l. 869 svoje z večnimi zaslugami oslavljenjo življenje končal.

Metod se verne spet k svojej vernej čredi nazaj. Goreče in nevtrudljivo oznanuje zopet kakor popred besedo božjo po obeh straneh Donave blizo Save in Drave, vpravna moravsko nadškofijstvo in kersti nezadolgo tudi českega kneza Bořiboja na dvoru kralja Svatopluka.

Slavjanom toliko draga služba božja v domačem jeziku se je razširjala tudi po sosednih krajinah med Hervati, Serbi, Čehi, Polaki itd. Kakor popred so nemški in latinski duhovni tudi sedaj le z nejevoljo gledali na veseli razcvet slovenske liturgie ter so Metoda znova pri papežu Janezu VIII. zatožili, da ne opravlja službe božje po obredih svete rimske cerkve. Papež ga pokliče na presojo v Rim in ga zopet nedolžnega spozna, ter v lastnem pismu kralju Svatopluku priporoči.

Papežev pohvaljni razpis vendar ni vdušil čerta zoper svetega moža. Hudo preganjanje je zopet vstalo po naših krajinah zoper slavjanske duhovnike in mnogo jih je zdihovalo vklenjenih po ječah. Od nevernikov preganjan, od krivih bratov in sosedov sovražen in obrekovan, potoži svoje težave papežu Janezu in ga prosi, da bi s svojo mogočno besedo sovražnike pokrotil. Kakor ljubezniv oče mu papež odgovori, ga potolaži in poterdi v apostolskem djanji. Verh tega ga povabi v Rim na pokoj, kjer je tako dolgo ostal, dokler ni Svatopluk poslancev za njim poslal, ter mu obljubil, ga krepko zoper napade sovražnikov braniti. — Ostali čas življenja je tako pobožno preživel, kakor je začel in po ustanovljenji *Gorazda* za svojega namestnika v nadškofijskem uredu je 6. aprila 885 mirno v Gospodu zaspal*); njegovo ime pa slovi od naroda do naroda, vsim Slavjanom slavno in drago.

Koliko in ktere svete knjige sta Ciril in Metod prestavila, se ne da gotovo povedati. Sploh se jima pripisuje *prestava nekoliko sv. pisma stare in nove zaveze: kot 5 Mozesovih bukev, psalmov, pridigarja, evangeli in nekoliko listov*. Rokopisi so se že davno pozgubili, samo semtertje se je še kaka prepisatev taistih ohranila.

*) Nekteri pisatelji terdijo, da se je bil na stare dni še enkrat v Rim podal in tam šele l. 910 zamerl.

Verh tega je bila v štirih prvih letih na Moravskem tudi dognana prestava pglavniških takratnih obrednih spisov, kakor *sv. berila iz starega zakona* (paramejnik), *časoslov* (horologij), *molitevnik* (ritual), *službenik* (liturgjar) in *osmospev* (oktoih, to so *cerkvene pesme*. Ni dvomiti, da so se tega dela prvi in naj imenitniši učenci Cirila in Metoda: **Kliment, Naum, Angelar, Sava** in **Gorazd** vdeleževali. Pervi je bil Bulgar, poslednji Moravljan in od Metoda za svojega naslednika postavljen.

Kakor Ciril in Metod so bili tudi ti možje vsi vneti za razšir prave edinozveličavne vere med Slavjani. Ko so pa po Metodovej smerti očitni sovražniki Slavjanom, nemški škofi, staro preganjanje zoper slavjanske duhovnike v naših krajih sopet pričeli, so moralí vsi svojo čredo popustiti ter se v Bulgario vmakniti. Kako marljivo so pa tudi tam v Gospódovem vinogradu delali, priča njih blagi spomin še pri njih današnjih vnukih in njih dela, ki so se deloma do naših časov ohranila. Bulgarska cerkev je posvetila spomin teh slavjanskih apostelnov s posebnimi cerkvenimi šegami. Še dan današnji nosijo samostani in cerkve imena tih svetih mož, p. *cerkev in samostan sv. Klimenta, sv. Nauma, sv. Gorazda* i. t. d.

Njih naj imenitniši učenci in slov. spisatelji so bili: **Konštantin, bulgarski škof, Grigorij, Joan eksarh neimenovani predstavljavec dveh življenjopisov, Božidar Doskov, mih Hraber** in **car Simeon Veliki**, ki je v Bulgarii od leta 888 do 927 caroval. Ta preslavni mož ni samo druge pisatelje v njih znanstvenih delih na vso moč podpiral, ampak se je tudi sam z naj boljim uspehom na slovstvenem polji poskušal.

Na tak način se je v 65 letih (862 — 927) staroslovenščina z mnogimi preimenitnimi spisi obogatila. Po pravici se more reči, da je bila doba do Simeonove smerti zanjo zlati vek. S smertjo mnogo zasluženega cara vendar ni popolnoma prestala delavnost na polji slavjanskega polja: še zmiraj se je delalo in pisalo, kakor nam mnogi različni rokopisni odlomki, po različnih knjižnicah raztreseni, slavno spričujejo; pa jezik je svoje čistote in čverstote zmiraj bolj zgubljal in se po novem spreobračal.

Naj prikladniše se da zgodovina staroslovenskega ali cerkvenega slovstva v *tri dobe* razdeliti:

Perva doba sega od Cirila ali 9. do 13. stoletja. Tu se nahaja staroslovenščina v svojej popolnej čistoti. Ta doba je torej za slavjanskega jezikoslovca naj imenitniša.

Naj stariši rokopisi staroslovenskega jezika segajo do srede 11. stoletja. Razun že imenovanih glagoliških in Brizinskih odlomkov so naj važniši.

Ostromirsko evangelje, ki jih je dijakon *Grigori* v 11. stoletji spisal. Hrani se v carskeji knjižnici v Petrogradu. G. Vostokov ga je dal v Petrogradu in Hanka v Pragi natisniti.

Supraselski rokopis, tako imenovan od nekega samostana na Rusovskem. Naš preslavni domoroдец g. Dr. *Miklosič* ga je l. 1851 prav krasno na 452 straneh natisnjenega v Beču na svitlo izdal.

Remsko evangelje, na katero so francozki kralji pri kronanji prisekali. Imenuje se tudi *Sasavsko evangelje* po nekem samostanu na Češkem.

Druga doba teče od 13. do 16. stoletja. Iz te dobe se najde še velika množica rokopisov, kateri so vendar že močno z ruzisni in družimi novejšimi izrazi napolnjeni. Naj imenitniši rokopis te dobe je *Lavrentinski kodeks*, naj stariša znana prepisatev letopisov *Nestorja*, ki se more oče slavjanske zgodovine imenovati.

Tretja doba se začne s šestnajstim stoletjem. Jezik je zmiraj bolj slabel in pešal; na Rusovskem so se celo mongolizmi vmes vgnezdili. Sploh se je želelo, da bi se pokvarjena staroslovenščina spet popravila. Zatorej se je tedajšni car *Bazili Ivanovič*, ki je svojo deželo mongolskega trinoštva oprostil, na Carigraškega očaka s prošnjo obernal, mu moža poslati, ki bi bil za to delo popolnoma zmožen. Ta mu pošlje l. 1512 mniha *Maksima* iz atoške gore, prav učenega in zvedenega slovenskega jezikoslovca. Devet let se je Maksim trudil in popravo obrednih knjig srečno dognal. Ali v preveliko škodo skliče car tako imenovane slovstvarje, da bi Maksimovo prestavo še enkrat pregledali. Ker niso duha prave slavjanščine umeli, so brisali in prenařevali, kakor se jim je poljubilo. Ker se je Maksim, pravega prepričan, temu vstavljal, je navstal med njim in popravljavci hud prepir, ki je delj časa terpel in poslednjič s tim končal, da je bil Maksim v ječo veržen, ker se je v tem prepiru caru zameril. Vmerl je po 33 letnem zaporu l. 1556.

Če so se ravno poznej še nekolikokrat tega dela lotili, je bila vendar poprava obrednih knjig šele l. 1667 in sv. pisma l. 1751 doveršena. Pa tudi s tim si staroslovenščina nič ni opomogla, ker so bila pravila, po katerih se je popravljal, duhu slavjanskega jezika popolnoma nasproti.

Tako je staroslovenščina že v naj stariših časih prav krepke in mogočne korenine pognala. Kako veličansko drevo bi bilo s časoma zraslo, če bi ga ne bilo toliko nemilih okolšin dušilo in v rasti zadrževalo. Pa vendar si moramo svesti biti, da se tako zgodaj noben kerščanski narod s takim obilnim slovstvom ponositi ne more.

Na koncu še dostavljamo knjige, po katerih se moremo s staroslovenskim jezikom popolnoma soznani; in te so skorej zgolj dela našega preslavnega jezikoslovca g. prof. *Miklosiča*, namreč:

Radices linguae slovenicae veteris dialecti (Lipsiae in libraria Weidmannia MDCCCXLV.)

Lautlehre der slovenischen Sprache (Wien, Braumüller 1850.)

Formenlehre der altslovenischen Sprache (ravno tam).

Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti (ravno tam).

Vergleichende Lautlehre der slavischen Sprachen (ravno tam).

B. *Kopitarja Glagolita Clozianus* (Vindobonae apud Gerold MDCCCXXXVI.)

Dobrovskega institutiones linguae slov. veteris dialecti.

Schleicherja Formenlehre der Kirchenslavischen Sprache (Bonn bei König 1852).

Slovar cerkovno-slavjanskago i ruskago jezika (Petersburg 1847).

Drugo poglavje.

Novoslovensko slovstvo.

Po preganjanji slovenskega obreda in oziroma tudi slovstva, je bilo naše slovstveno polje noter do 16. stoletja popolnoma zapuščeno. Duhovni so se skoz in skoz latinskega bogočastja poprijeli, in slovenski jezik je zginil iz svetišč in na mesti njega je prišel posebno latinski kakor tudi nemški v navado. Čedalje bolj se je širila nemščina po uredih in šolah v javnem in semtertje tudi v domačem življenji. Pa hvala Bogu! še se je ohranil naš jezik saj v priprostej koči slovenskega deželana, da si je bil ravno iz poslopij gospóde že davno pregnan. Tamota je jela počasi zginjati, burja je ponehala in travniki slovenskega slovstva so v 16. stoletji na novo zazeleneli. Od sih dob se slovensko slovstvo neprenehoma obdeluje in čedalje lepših in terdniših mladik poganjati jema.

Naj prikladniše se da novoslovensko slovstvo v tri razdele razdeliti.

- 1.) sega od 16. stoletja blizo do l. 1770,
- 2.) od leta 1770 do leta 1843, in
- 3.) od leta 1843 do današnjih dni.

Pervi razdel.

Spodbada k slovenskemu pisanju je bila verska homatija na Nemškem, od kodar se je žalibog njeno seme naglo tudi po naših deželah razsejalo. Mnogo slovenske gospode in tudi nekoliko katoliških duhovnov je od stare vere odpadlo, ter se nove poprijelo. Da bi luteransko krivo vero ložej tudi slovenskemu narodu vcepiti zamogli, so jeli berž svetopisemske in druge verske bukve spisovati in jih ljudstvu v domačem jeziku v roke dajati. Kakor je bil na Nemškem Martin Luter, glavar vsih prekucij in homatij, tako so bili na Slovenskem krivoverski pisatelji slovenski jezik v novo življenje zbudili.

Naj imenitniši prijatelji in podporniki slovenščine v tem času so bili:

1) **Primož Trubar**, rojen v Raščici na Dolenskem leta 1508. Njemu se imamo Slovenci zahvaliti, da se je zapuščena in zanemarana slovenščina v šestnajstem stoletji prvič pisati jela, in ga torej po vsej pravici našega slovstvenega Kolumba imenovati moramo. On je slovensko slovstvo spet zbudil in svetu pokazal, da naš jezik ni tako okoren, da bi se v taistem pisati ne dalo, kakor so poprej sploh mislili.

Ko se je jela luteranska krivovera tudi po slovenskih okrajnah razširjati, ter si čedalje več prijateljev pridobivati, se je je zmed mnogo družih tudi naš Trubar, bivši Ljubljanski korar, poprijel. Serčno je kopernel tudi Slovence za novo vero predobiti. Ker so se mu slovenske, prostemu ljudstvu umevne bukve naj boljši pripomoček k temu zdele, je jel premišljevat, kako bi se to naj bolje osnovati in naj potrebnije verozakonske bukve v slovenski jezik prestaviti dale. Spisal je torej narpoprej *abecedo* in *katekizem*, ki jih je pod izmišljenim imenom mesta in tiskarja leta 1550 v Tibingu z nemškimi pismenkami natisniti dal. Temu je sledil l. 1555 še *veči katekizem* že z latinskim čerkopisom tiskan, ktereга je v vsih njegovih daljih delih upotreboval, ki jih je še mnogo izdal.

Med tim je moral zavolj nove vere domovino zapustiti in se na Nemško vmakniti, kjer je luteranska vera že sploh razširjena

bila. Vselil se je v glavnem mestu lutrovstva v Vitenbergu, pa vendar svojih Slovincov ni pozabil in še zmiraj predstavljaj in v slovenskem jeziku bukve tiskati dajal. Leta 1555 je izšla njegova slovenska prestava sv. *Matevža*, leta 1557 *pervi del novega zakona* (t. j. 4 evangelji in apostolske zgodbe) in leta 1566 celi *psalter* s kratkimi razlagami. Drugi natis celega novega zakona je od leta 1582. Ker se je med tim nova vera tudi po Slovenskem že bolj razširila, je bil od krajskih stanov leta 1561 spet nazaj poklican. Pripeljal je seboj tiskarja, *Mandelna* po imenu, kterega so pa Ljubljanci zasmehovavno *Mandelca* klicali. Ker so bili njegovi prvi izdelki katoličanom neprijazni spisi, se je moral kmalo s svojo umetnostjo spet na Nemško preseliti. Čez nekaj let pride spet v Ljubljano in je tu l. 1575 *Jezusa Siraha* in l. 1578 *Pentateuha* natisnil, ki sta bila menda prva v Ljubljani tiskana slovenska spisa.

Ako ravno se je Trubar nekaj časa na Kranjskem zadrževal, je vendar neprenehoma za tiskanje slovenskih bukev v Tilingu, Witenbergu in Urahu skerbel, kjer se ni samo za Slovence, temuč tudi za druge Jugoslaveni z *latinskimi*, *cirilskimi* in *glagoliškimi* pisnimi tiskalo. Zato si je bil več pomagavcov najel, med kterimi gre posebno *Ant. Dalmatina*, *Pet. Vergeria*, bivšega Koparskega škofa, *Štefana Konsula*, *Matevža Popoviča*, *Janeza Maleševca*, *Jurja Jurišiča*, in *Lenarda Merčeriča* imenovati. Vsi ti so si vzajemno pomagovali, predstavljali in v slovenskem, horvaškem in dalmatinskem jeziku bukve natiskovali.

Po njegovem pregnanji iz Krajskega je bil Trubar po različnih krajih na Nemškem v Rotenburgu, Kempnu, Ljubnu in v Derendingenu, za pastorja kjer je tudi 78 let star 28 junija 1586 zamerl.

Trubarjeva prestava je bila, kakor je v začetku povsod taka, močno pomankljiva in popačena. On ni delal razločka med ojstrim in rahlim *s*, *z*; pisal je mesto ojstrega rahlega in narobe; je rabil po izgledu nemščine členico in je sploh zlo nemškutaril. Pa vendar mu gre pri vsih tih pomanjkljivostih čast, da je bil slovensčino zbudil in slovenskemu slovstvu podlago postavil. Za njim naj imenitniši delavec na slovstvenem polji je bil:

Juri Dalmatin, rojen, kakor se iz nekega njegovega slovarja vidi, v Kerškem na Dolenskem in zamerl 31. avgusta l. 1589 v Ljubljani. Prestavil je *Pentateuha*, ki je bil l. 1578 natisnjen in *celo sveto pismo*. Ker je bil dalji slovenski natis v Ljubljani od vlade prepovedan, so dali kranjski stanovi celo sv. pismo

v Bohoričevem popravljenem pravopisu v Vitembergu l. 1584 natisniti, od kterege se po knjižnicah še nekaj iztisov dobí. Dalmatinova prestava je že mnogo boljša in družim slavjanskim narečjem bližja, kakor Trubarjeva. On je že bolj natanjko ločil sikavce, pa vendar še ne prav. Ravno tam in ravno tistega leta je tudi izdal *Duhovne pesmi* in neke *molitevne bukvice*.

3) Da bi se v pisanji večá edinost ustanovila, je spisal **Adam Bohorič**, vodja stanovnih šol v Ljubljani pod naslovom *Arcticæ horulæ* (pozimske urice) *pervo slovnico slovenskega jezika*, ki je sicer pomanjkljiva, se pa vendar za prve čase dobra imenovati zamore. V taistej je ustanovil pravopis, ki se je pod imenom *Bohoričica* posebno v molitevnih bukvah do naj novejih časov ohranil. Izdal je tudi še nekaj družih spisov, med timi bukvice *svetih pesem* s podpisom *A. B.*, ki jih je mende sam skoval. Bohoriču in njegovim prijateljem se imamo zahvaliti, da se je slovenščina po njegovej slovnici že v prvih časih precej pravilno in dosledno pisala.

4) **Boštjan Krel** je poslovenil *Špangenbergovo postilo* (homiletiško razlaganje), ki je bila cela l. 1578 v Ljubljani natisnjena.

Po nesreči so bili vsi štiri pisatelji protestanti. Zatorej so bili ob času preganjanja njih spisi ojestro prepovedani, in kjer so se najdlji, brez prizanašbe pokončani. Po deželi so se nalašč pobirali, na polnih vozéh v mesto dovažali in na tergu očitno sožigali. Se ve da se je le maloktera knjižica semtertje v kakem kotu ohranila. Tudi Ljubljanskej tiskarnici ni bilo prizanešeno.

Ravno zavolj krivoverstva pisateljev je imela zbujena slovenščina le malo ali clo nobenega uspeha.

Iz tih časov je treba tudi omeniti posebnega podpornika slovenskega slovstva **Janeza Ungnada**, barona v Žineku (Sonog). Ti slavni gospod, rojen Avstrianec, je bil naj višji vojniški zapovednik na Štajarskem, Krajskem in Koroškem; poslednjič se je vendar zavolj nove vere na Nemško vmaknil, kjer se je v mestu Urahu vselil in tam z besedo in z djanjem izdavanje slovenskih bukev na vso moč podpiral. On je napravil, da so tudi nemški vladarji in mesta tiskanje slovenskih bukev v dnarji podpomagovali, clo cesarja Maksimiliana je premogel, da je v te namen „weil das christlich löbliche Werk zum zeitlichen und ewigen Wohl der armen Unwissenden diene“ 400 goldinarjev daroval. Še na smertnej postelji je svojej gospej živo naročal, za natiskovanje slovenskih bukev skerbeti rekoč: *Glej to so moja deca*. Vmerl je v Vintricu na Českem leta 1564.

*Canon Magister
Abtissin d. d. d. d.*

Po smerti tih mož je spet vse potihnilo kakor v grobu, samo od časa do časa se je prikazala na slovstvenem nebesu kako berleča lučica, ki vendar osamela ni mogla globoke tamote razsvetliti. Možje, ki so se do konca te dobe v slovenščini poskušali, so:

Tomaž Kren, Ljubljanski škof, je bil prvi, ki je slovenstvo znova v svoje lepo varstvo vzel. Izdal je l. 1612 *evangelje in listove*, ki jih je v Gradcu natisniti dal, ker je v Ljubljani tiskarnica razdjana bila. Prestava je popolnoma po Bohoriču vravnana in clo nekatere nemške besede, ki jih je Dalmatin upotreboval, so z boljšimi slovenskimi premenjene. *Drugi natis* je osnoval 60 let poznej t. j. l. 1672, ljubljanski stolni dekan **Šenleben**. Pravopis je tudi Bohoričev vendar je „ad faciliorem populi intelligentiam“ Krenove čistoslovenske besede z bolj znanimi nemškimi premenil.

Miha Mikec, korar v Ljubljani je spisal *katekizem* z dosti lepimi podobami, ki je bil l. 1615 v Augsburgu natisnjen, kjer je tudi l. 1626 *prva Krajska pratika* na svitlo prišla.

Janez Čandik iz Višnje gore, jezuit v Gradcu, je izdal *katekizem Petra Kamizia* l. 1618. Drugič ga je dal pater Marka l. 1768 na Dunaji natisniti.

Janez Volf, franciškan, je spisal bukve „*Schulla tiga premishluvana*“, ki so bile leta 1633 v Inšpruku tiskane.

Adam Skalar je prestavil *sv. Bonaventura ad pokore* v letu 1643.

Matia Kastelec, poslednjič korar v Novomestu, je izdal l. 1678 *Bratouske Buquice S. Roshenkranza* in l. 1684 že v nekaj boljšem jeziku: *Nebesčki Zyl*. Sploh si je tudi na vso moč prizadeval, slovensko branje med prostim ljudstvom razširjati. S tim, da so jeli počasoma tudi kmetje slovenske bukve prebirati in kupovati, se je slovensko knjigoterštvo močno pospešilo, Zamerl je l. 1688.

V ravno tem duhu je tudi pisal kapucinar **Joanes a s. Cruce**, rojen Vipavec, ki je med l. 1690—1700 štiri ali šest zvezkov *Krajskih pridig* na svitlo izdal.

Da se proti koncu 16. in v začetku 17. stoletja tudi na Koroškem slovenščina ni popolnoma zanemarala, nam priča slavni zgodovinar **Jeronim Megiser**, ki je l. 1592 svoj „*Dictionarium quatuor linguarum, videlicet Germanicae, Latinae, Illiricae (quae vulgo Sclavonica appellatur) et Italicae*“. Se ve da je to le slaba poskušnja; pa vendar je bil ti slovar 2 ali 3 krat izdan.

Iz te dobe je treba tudi omeniti preslavnega zgodovinarja baron **Janez Vajkart Valvazorja**, ki je celo svoje življenje in vse

svoje premoženje domovini posvetil. Pisal je sicer le v latinskem in nemškem jeziku, vendar se tičejo blizo vsi njegovi spisi jugoslavenskih dežel. Naj imenitniše njegovo delo z mnogimi podobami okinčano je med mnogo družimi *Slava vojvodine Krajske* (Ehre des Herzogthums Krain), katerih obsežek ni le Krajska domovina temuč clo občna zgodovina Slavjanov.

Rojen je bil v Ljubljani 28 maja l. 1641 in je zamerl v Kerškem mesca septembra 1693, 52 let star in ubožen. Ko je bil namreč vse svoje premoženje za natiskovanje bukev in napravljanje bakrorezov k različnim delom izdal, je moral na zadnje svoj grad in svojo knjižnico prodati, ktero so si jezuiti v Zagrebu za majhen denar nakupili. Zares resnične so besede rajne Čbelice:

Za Krajno premožen,

Za Krajno učen,

Za Krajno ubožen,

Za Krajno rojen.

Ponosno tega preslavnega moža svojega rojaka imenujemo.

Leta 1715 je izšla *druga slovenska slovnica*, ki jo je nek pater **Hipolit** iz Novega mesta izdal. Natisnjena je pri J. J. Majerju, ki je po prizadetji Šenlebna iz Solnograda v Ljubljano poklican bil. V predgovoru dokazuje potrebnost slovenske slovnice in pravi, da mu je, ko je bil rokopis že doveršil, tiskar silno staro že natisnjeno slovnico prinesel in ni se mogel načuditi, da so Krajnci že kedaj slovnico imeli. Berš je svoj rokopis po tej popravil. To je bila namreč stara Bohoričeva slovnica. Na prvi pogled se pozna, da jo je samo prepisal; more se taj po vsej pravici drug natis Bohoričeve imenovati. Kakor Bohoričeva je tudi Hipolitova močno pomanjkljiva. Pater Hipolit je tudi oskerbel *pervo prestavo Tomaža Kempčana*, ki je l. 1719 na svitlo prišla in je spisal precej obširen *latinsko-nemško-krajski slovar*, ki se v rokopisu v baron Coizovej knjižnici nahaja. Zamerl je l. 1722.

Leta 1730 je izšla *tretja izdava evangelj in listov* pri založniku Hipolitove slovnice. Posvečena je tedajnemu ljublj škofu grofu Šratenbachu. Na koncu je *nekaj slabih pesem* pridjanih in *kratek katekizem*.

Leta 1734 je izdal P. **Basar** svoje *Pridige na celo leto*, ki so v dosti slabem jeziku pri Ljubljanskem tiskarji F. Reichhartu na svitlo prišle. Spisal jih je, kakor bi nikdar ne bil od kake slovnice slišal.

Leta 1741 so bili *evangelji in listi* pod ravno taistim škofom Šratenbachom četertokrat izdani. To četrto izdanje je bil prejkó ne fajmošter **Paglovec** iz mesta Kamnika, Japelnov učenik, oskerbel. On je bil neki še več slovenskih bukev prestavil, čeravno svojega imena ni nikjer podpisal. Sploh se je podpisoval: „*Skusi mujo eniga Mashnika s gorenske Crainske Strani.*” Japel ga hvali kot dobrega jezikoslovca?? Vmerl je okoli l. 1770 že 80 let star.

Viditi kako različno in napčno slovenski pisatelji pišejo, so se jeli posamezni možje čedaljebolj s slovensko slovnico pečati. Treba je tu pred vsimi družimi omeniti učenega Celjana **Ivana Popovića**. Izdal je v nemškem jeziku „*Untersuchungen vom Meere*”. Verh tega je zapustil precej dobro *slovnico* v rokopisu. Njegova živa želja, jugoslavenske dežele obhoditi in popisati, se žalibog zavolj pomanjkanja podpore ni mogla vresničiti. Vmerl je kot učitelj nemškega jezika na Dunajskem učilišču l. 1774 v Perchtoldsdorfu.

To dobo sklene pater **Marka Pohlina**, ki je leta 1765 *abecedo* in 1768 svojo *slovnico*, pod naslovom „*Krajnska Gramatika*” izdal, ki je, čeravno skoz in skoz slaba in napčna, vendar kmalo dva natisa doživela. Tudi on od nobene druge slovnice vediti noče in se naj boljšega jezikoslovca misli. Skerpana je slovnica, da je joj. Izdal je tudi še nekoliko družih ravno tako slabih spisov. Ni ga še bilo pisatelja, da bi bil Pohlina v nemškutarenji prekosil. Vselej je poprej nemško mislil, predenj je kaj zapisal, pa jo je tudi zadel, da se Bogu smili. Podamo tu samo nekoliko izgledov. Ker ni vedil za nemško besedo *Ursache* primerne slovenske, si kmalo iz zadrege pomaga. „*Sache*” si misli je „*reč*” in „*ur*” zaznamuje, kar je od začetka, **a** pa je pervo pismo v abecedi, tako je bila po njegovih mislih primerna beseda „*areč*” gotova. Tako je spisal bukve: *Nauk, zakaj se mora katolška vera vsim drugim pred vleči* (vorziehen). Naj lepše je slišati moža, ki je hotel dokazati, da je „*Buh*” ne pa „*Bog*” prav pisano rekoč: **b** je prvi soglasnik, pomenja Boga očeta, v sredi je **u**, pomenja Boga sinú, na koncu je **h** in pomeni sv. Duha; in tacih neumnosti več. Izdal je tudi *pisance lepih umetnosti*, kjer se nekaj slabih pesmic in družih manjših reči nahaja in en pomanjkljiv slovar.

Njegova naj večja zasluga obstoji v tem, da je društvo učeni-
nih mož osnoval, ki se je *Ljubljanska družba modrine delavnih*
imenovala. Mnogo bistrih glav se je bilo združilo in vesela spom-

lad je po njih slovenščini prisjala. Poslovenili so mnogotere lepe in koristne bukve, ki se še sedaj poredkoma po Slovenskem nahajajo, p. *Opravek šloveka* v Ljubljani 1781; Janeza Nep. Čupika: *Fridige na Dunaji* 1785; in še več drugih.

Drugi razdel.

Čeravno se je po smerti protestantskih pisateljev še skorej neprenehoma kak posamezen mož za slovenščino poganjal, je ostal vendar njegov trud brez posebnega uspeha. Okoli leta 1770 se je pa bilo, hvala Bogu, na enkrat nekoliko prav vnetih mož zbudilo, ki so slovensko pisanje čedalje bolj vgladili in vravnali. Kakor prva obsega tudi druga doba naj več verozakonskih in pobožnih del. Tudi polje pesništva ni ostalo brez obdelovavcov; naj imenitniša je pa ta doba gotovo v jezikoslovnem obziru.

Imenitniši pisatelji tega razdela in marljivi podporniki slovenskega slovstva so sledeči:

Osvald Gutschmann, duhovnik iz jezuitskega reda na Koroškem. Kot slovenski pridigar v Celovcu je imel dosti priložnosti, se v slovenščini čedaljebolj izuriti. Nar poprej je izdal l. 1770 bukvice „*Kristianske resnice*“ v koroško-slovenskem podnarečji, v katerih se očitno Markovim popravam ustavlja. V pisanji večo edinstot vtemljiti je spisal na prošnjo svojih prijateljev kratko *slovensko slovnico*, ki je l. 1777 pervikrat beli svet zagledala in v nekoliko letih več natisov doživela. Zapopađa marsiktero dobro drobtinico. Ker je bila slovnica tako dobro sprejeta, je sestavil tudi precej obširen *nemško-slovenski* in kratek *slovensko-nemški slovar*, ki je l. 1789 v velikej četvertini na svitlo prišel. Če je ravno nekoliko z germanizmi namešan, se more vendar za tiste čase še dosti dober imenovati.

Anton Linhart, rojen v Radolci na Gorenškem l. 1758. P. Marko pravi: — — „ad sac. Jes. susceptus, qua citius sublata ad eam non erat admissus“; bivši c. k. okrožni komisar, poznejši c. k. tajnik deželnega poglavarstva v Ljubljani; zamerl l. 1795.

Že v svojem 15. letu 1773 je zložil v nemškem jeziku posebej natisnjeno pesem na povzdigo grofa Herbersteina v Ljubljanskega knezoškofa. V letu 1780 je dal v nemškem jeziku na dan žaligro (Trauerspiel) natisnjeno v Augsburgu. V l. 1781 je dal na svetlobo „*Blumen aus Krain*“ pa tudi v ravno tem letu „*Poetisches Tagebuch*“, ki dva prevoda iz krajnskih narodnih pesem „*Lamberg in Pegam*“ obsega.

Njegova krajnska zgodovina „*Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen südlichen Slawen Oesterreichs*“ je skorej vsakemu izobraženemu Slovanu znana. Kaj posebnega je, da je Linhart v svojej prvi mladosti v nemškem jeziku žaligro, v poznejših letih pa v slovenskem jeziku vesele igre pisal in te so: a) *Županova Micka*, doslej še ne tiskana in b) *Veseli dan ali Matiček se ženi*, ki jo je v prav glatkem jeziku iz francoskega prestavil.

Dalmatinovo sveto pismo je bilo, kakor druge od protestantskih pisateljev izdane bukve, povsod oestro prepovedano in kjer se je našlo, neusmiljeno pokončevano, tako da ni bilo med ljudstvom skorej nobenega iztisa več najti. Zatorej so se nekteri učeni in blagomisleči možje združili, celo sveto pismo na novo posloveniti in ga Slovencom v roke podati, kar se je zares l. 1784 zgodilo. Ti marljivi delavci so bili: **Juri Japel, Blaž Kumerdej, Jožef Škrinjar, Modest Šraj, Anton Travn, Jožef Rihar, Matevž Wolf in Janez Debevc.**

Naj imenitniši vsih je bil *Juri Japel*, rojen v Kamniku na Krajnskem leta 1742. Bil je za duhovnega pastirja v Terstu in po različnih krajih na Krajnskem. Zavolj njegove učenosti je bil l. 1799 za korarja in ogleda ljudskih šol na Koroškem postavljen, na katerem mestu si je velike zasluge za šolstvo pridobil. Po celi Slovenii je bil čislán in spoštovan. Ravno na smertnej postelji mu dojde glas, da je za Teržaškega škofa izvoljen, pa prepozno. Vmerl je 11. oktobra 1807 in njegove kosti počivajo na Št. Rupertskega pokopališču blizo Celovca.

Razun sv. pisma je spisal: *Veliki katekizem v prašanjih in odgovorih*. V Ljubljani natisnjen 1779, vdrugič 1787; tretjič 1793 in četertič 1809. Kako močno je s tim katekizmom ljudem vstregel, kažejo njegovi štiri natisi. Potem *zbrane molitve* v Ljubljani 1788. — *Pridige za vse nedele* v 2 zvezkih iz družih jezikov poslovenjene 1794 — *Liste in evangelje* v Ljubljani 1787, v drugič 1792 in tretjič 1806 natisnjeni. Njegovo poslednje delo je bila lepa iz latinskega poslovenjena pesem: *Ribici ljudi*, ki je v Celovcu 1803 na svitlo prišla. Tudi je zapustil *slovensko slovnico* v rokopisu.

Tudi Japelnov sodelavec **Blaž Kumerdej** si je za izobraženje slovenskega jezika veliko prizadjal. Spisal je *primerjajočo slovensko slovnico*; pa predenj jo je doveršiti mogel, ga je smert prehitela. Japelnova in Kumerdejeva slovnica v rokopisu se hranite v licealne knjižnici v Ljubljani. Tudi bogoslovska knjižnica je v posesti neke slovenske slovnice od *Janeza Debevca*, ki

je l. 1795 bogoslovcom slovenski jezik razlagati začel. Pa žalibog je moral ta koristni nauk l. 1797 spet prenehati.

Janez vitez Wolfstein, zdravnik na Dunaji, je spisal po zavkazu visocega vladarstva *kratko podučenje o živinskih boleznih*. Prav koristnih naukov obsegajo te bukvice in so l. 1792 v Celovcu na svitlo prišle. Posvečene so senci rajne cesarice Marie Terezije, ktera jih je sestaviti vkazala. Iz te dobe se najde tudi več ukazov in podukov, ki jih je visoka vlada v slovenščini na svitlo izdala, kar je k izomiki slovenskega jezika veliko pripomagalo. Obstati moramo, da so nekatere reči skoz in skoz izverstno prestavljene; ni samo beseda slovenska, ampak tudi duh tih prestav.

Valentin Vodnik *) je seosebno, kakor prvi slovenski pesnik, da tega imena zasluži, znameniten. Svoje življenje nam sam takole popisuje:

„Rojen sim 3. svečana 1758 ob 3. uri zjutro v gorni Šiški na Jami per Šibertu iz očeta Jožefa in matere Jere Pancè iz Viča. — Dva brata ino ena sestra mojiga dedca (stariga očeta) so mene dostikrat pestovali in potlej hvalili, kader sim pridno v šolo hodil.

Devet let star popustim jegre (igre), luže in dersanje na jamenskih mlakah, grem volan v šolo, ker so mi oblubili, de znam nehati, kader očem, ako mi uk ne pojde od rok. Pisati in branje me je učil šolmašter Kolenc 1767, za prvo šolo stric Marcel Vodnik, Franciskanar v Novim Mesti 1768 in 1769. Od 1770 do 1775 poslušam per Jezuitarjah v Ljublani šest latinskih šol. Tiga leta . . . grem v klošter k Franciskanarjam, slišim visoke šole, berem novo mašo, se z oblubami zavežem; al 1784 me Lublanski škof Herberstein vun (na Gorenško) pošle duše past.”

„Krajnsko me je mati učila, nemško in latinsko šole; lastno veselje pa laško, francozko ino sploh slovensko.” Leta 1795, se je, kakor na dalje piše, učil kamenje in pozneje tudi zeliša poznati.

Že poprej je bilo več mož vstalo, ki so se seosebno trudili, slovenski jezik omikati in povzdigniti. V Vodniku se zbudi ljubezen do maternega jezika, in tudi on si je z vso močjo prizadeval, svoj materni jezik opiliti. Baron Žiga Cojz, ki je Krajnski deželi veliko dobrega storil, je tudi Vodnika, s katerim se je bil na Gorenškem soznanil v vsih vednostih močno podpiral.

*) Po Vedežu.

Leta 1773 je Vodnik — kakor on sam pravi — prve krajske pesmi zakrožil.

Leta 1795 je po svetu imenovanega Žigata Cojza in še enega družega učenega Krajnca po imenu Linharta, kateri je med drugim tudi krajske navade, šege in noše popisal, Vodnik *prvo veliko pratiko* v slovenskem ali krajskem jeziku na svitlo dal. Pa le tri leta je na svitlo hodila, mende zato, ker je potlej — kakor bomo slišali — dosti družega opraviti imel. Ker je Vodnik dobro vedil, da so krajski Slovenci zmiraj radi dobre volje, je v svoji veliki pratiki marsiktero smešno zastavico in pesmico natisniti dal. Imenovane tri pratike in sicer let 1795, 1796 in 1797 se dobe še v Ljubljanski knjižnici v enem zvezku. Na prvem listu še najdeš popis njegovega življenja, kolikor nam je do sem znan od njega samega s svojo roko pisan.

Leta 1797 je že naš Vodnik zavoljo svoje učenosti, sosebno pa zavoljo svoje pesniške glavnice tako slovel, da je bil še to leto v Ljubljano za učenika pete in šeste šole poklican. Z vso skerbno tjo je učil tukaj slovenske mladenče, rojake svoje. Pa ne le za omikanje šolske mladosti, ampak tudi priprostih (neučenih) ljudi na kmetih, je skerbel. Torej je začel, ker je zdaj francozka vojska že peto leto terpela: „*Ljubljanske novice od vsih krajev celiga sveta*“ prec leta 1797 po slovensko pisati in na svitlo dajati. Tri leta so na svitlo hodile in kmetom prav po domače pravile in razlagale, kako da se cesarski s francozom bijejo in družega več? — Nezvesti vojvodi ali generali so bili krivi, da so Francozi v letih 1797, 1805 in 1809 tudi na Krajsko priderli, in dvakrat izgnani, tretjo pot v deželi ostali. — Desiravno pa je Francoz naš sovražnik bil, je naš jezik vendar bolj spoštoval, kakor je bil pred spoštovan. Torej je bil on, kakor je zdej naš svitli cesar, tudi po vsih malih šolah na Slovenskem namesto nemškega slovenski jezik vpeljati ukazal. Po izučenji maternega jezika pa so se otroci po vsih slovenskih šolah, tedaj tudi v Ljubljani po francozko učili. Tako so bile šole v letu 1810 osnovane.

Vodnik je bil izvoljen za vodja malih, rokodelskih in višjih Ljubljanskih šol, učenika francozkega jezika in pa pesništva. Izverstnega pesnika se je bil namreč skazal sosebno s svojimi leta 1806 in 1809 natisnjenimi *pesmimi za pokušino* in pa za *brambovce*, ki so zlo dopadle. Leta 1840 so zbrane v enem zvezku na svitlo prišle.

Da bi se otroci svojega maternega jezika tudi prav pisati naučili, jim spiše Vodnik (1811) *pismenost* ali slovnico v slo-

venskem jeziku. Zunej teh bukev je spisal tudi eno abecedo samo v slovenskem, drugo abecedo in *keršanski nauk* pa v slovenskem, francozkem in nemškem jeziku, eno slovnico pa za latinsko-francozke šole. Kako da je on za prid svoje domovine, svojih rojakov skerbel, spričuje to, da se ni sramoval, clo *kuharske bukke* iz nemškega v naš jezik prestaviti, da bi jih ženske brale in se v tej umetnosti bolj doveršile. To pa še niso vse njegova dela.

Spisal je tudi velik *nemško-slovenski slovník* ali *beseđnjak*. V teh bukvah so zakladi našega lepega jezika. Že leta 1813 jih je mislil na svitlo dati; med tem pa so Francozi premagani, morajo iz naše dežele in z njimi tudi naš jezik iz šol. Namesto tega se zopet nemščina vanje vrine. Vodnik je o času francozkega vladarstva lepo pesem „*Mirna oživiljena*“ zložil in v nji Napolona, pa le zavolj tega hvalil, ker je bil našemu jeziku njega pravico dal. Gospoda so pa to vse drugači razlagali in djali, da je on Francozom vdan, in Vodnik, nar veči rodoljub, mora šole zapustiti. Samo laški jezik sme še v šolah učiti, in le 200 goldinarjev mu dajo na leto. Tako hudo se mu je godilo, da si je mogel v Ljubljani z učenjem francozkega jezika po hišah, življenje boljšati. Po tem takem ni mogel rečenega slovnika v natis dati. Prisiljen je bil to od dne do dne odlašati, dokler ga je 8. dan mesca prosenca 1819 v 61. letu nagla smert prehitela.

Leta 1791 je izdal Štajarc **Selenko** svojo slovensko slovnico; še nekaj popred **Pavil Kuobl** v Kranji štiri *pare kratkočasnih novih pesmi*. Eno delo je slabše od družega. Po vsej pravici pravi Vodnik o poslednjih: *da so polne drekanja*. Zares niso piškovega oreha vredne.

Eden naj imenitniših in naj bolj učenih Slavjanov je bil **Jernej Kopitar**, rojen 23. avgusta 1780 v Repnjah na Gorenškem. Po srečno doveršenih šolah ga vzame za našo domovino posebno vneti baron *Žiga Cojz* za domačega učitelja svojih otrok, kjer je priložnost imel, se z veselim *Vodnikom* soznaniť, ki ga je kmalo z ljubeznijo do slovenščine navdal. Leta 1808 se je šel na Dunaj pravdarstva učiti in je kmalo uradnik v c. k. dvornej knjižnici postal. Leta 1814 so ga poslali v Pariz po bukve in rokopise, ki so ljih Francozi l. 1809 iz Dunaja v Pariz odnesli, kar je vse prav srečno opravil in še bolj sloveti začel. Vmerl je kot prvi varh c. k. dvorne knjižnice in cesarski svetovavec 11. maja 1844 v 64. letu starosti.

Spisal je prav izvrstno slovensko slovnico pod naslovom: *Gramatik der slavischen Sprache in Krain*, ki je l. 1808 v Ljub-

ljani na svitlo prišla in vse prejšnje slovnice daleč prekosi. Tudi predgovor in pristavek k taistej je zelo znameniv; zakaj v taistem majdeš našo kratko slovstv. zgodovino in vse naše pisatelje, ki so pred njim živeli. Vsi Slavjani so jo radostno sprejeli; neki dr. *Framul* jo je clo v italiansko prestavil in l. 1811 v Terstu natisniti dal. — Naj slavniše njegovo delo je pa *Glagolita Clozianus*. Obsega, kakor smo že prej omenili star glagoliški rokopis, zavolj pomanjkanja glagoliških pismen s cirilskimi natisnjen, dalej naše *Brizinske odlomke* razložene, kratko staroslovensko slovnico in majhen slovarček. Izdal je tudi bukve, ki se jim *Hesychius* pravi. Verh tega je napisal veliko jezikoslovnih in zgodovinskih sestavkov v različne časopise. Sploh gre njemu čast in hvala, da je v nauk staroslovenščine tako rekoč vrata odperl. Slava mu.

Matevž Ravnikar, vnet podpornik slovenskega jezika, rojen leta 1776 v Vačah na Krajskem. Bil je učitelj dogmatike v Ljubljani, potem vodja ljubljanskega semenišča, pod Francozi l. 1809 kancelar vsih šol in poznej vodja modrosloveskih šol. Leta 1827 je prišel za svetovavca pri deželnem poglavarstvu v Terst, leta 1830 je pa postal škof v Terstu in je tam 70 let star l. 1845 zamerl. Prestavil je *petere Mozesove bukve*,¹⁸¹⁶ ktere vendar niso natisnjene bile; dalej je poslovenil Šmidove *Zgodbe sv. pisma za mlade ljudi*. Veliko se je trudil za čistoslovenščino, kakor sam v predgovoru k zgodbam piše: „*Ne le mi Krajnci, šestdeset milijonov ljudi govori slavenski jezik in vsim pridejo naše bukve v roke, in gerdo je, jelite, če nam očitajo, da smo Krajnci vso besedo skazili.*“ Njemu se imamo tudi zahvaliti, da je bila v Ljubljani stolica slovenskega jezika ustanovljena. On se je bil zategadelj prvi na učenega Žiga Cojza in g. Kopitarja v tej reči obernil; in ta sta tudi zares izposlovala, da je presvitli cesar Franc to potrebno stolico ustanoviti blagovolil. Kako je rajni škof tje do konca življenja za slovenščino skerbil, nam kaže njegova lepa ustanova v dnarjih, s kterimi se ima slovensko slovstvo podpirati, slovenske bukve nakupovati in se med ljudstvo razdelovati.

Verban Jarnik, rojen 11. maja 1784 v Zilskej dolini na Koroškem in zamerl 11. junija 1844 kot fajmošter v Blatogradu. Bil je mož visokoučen in je svojega učitelja Gutsmana daleč prekosi. Ves vnet za slovenščino je poznal vsa slavjanska narečja. Njegovo naj imenitniše delo je *Versuch eines Etimologikons der slovenischen Mundart in Innerösterreich*, ki je l. 1832 v Celovcu na svitlo prišlo, in gotovo zaslužuje, da ga vsak Slovenec marljivo prebira. Dalej je izdal več spisov za mladost in molitvinih buk-

vic; tudi *kratko sadjorejo* je sestavil. Vsi ti spisi razun pervega so okoli l. 1820 pri Janezu Leonu na svitlo prišli. Verh tega je zložil nekoliko prav *mičnih pesmic*, med kterimi ste *Zvezde* in *Kres* blizo povsod znane. Tudi njegovi narodopisni in zgodovinski sestavki v *Karintii* so dokaj imenitni.

Skoz celo svoje življenje je marljivo zbiral slovenske besede za obširen *nemško-slovensko-latinski slovar*, kterega je bil tudi popolnoma za natis doveršil. Že so bile perve štiri pole natisnjene, ko je tiskar in založnik zavoljo prevelike obširnosti slovarja dalje natiskovanje prenehal. Nekaj njegovih rokopisnih odlomkov se hrani v Celovškem zgodovinskem društvu.

Tudi na Štajarskem so vstajali od časa do časa možje, ki so za slovenščino lepo skerbili in si prizadevali, jo čedaljebolj omikati in izobraziti. Priča tega sta **J. L. Šmigoc** in **Peter Dainko**. Slovnica pervega „*Windische Sprachlehre*“ je izšla l. 1812 v Gradcu in med plevo marsiktero dobro drobtinico zapopada. Drugi je izdal svojo *slovnico* ravno tam leta 1824, in ker se mu je Bohoričev čerkopis pomanjkljiv zdel, mu je nekaj novih pismen pridjal, ktera vendar Slovencom niso dopadla. Razun nekterih manjših pobožnih knjižic od Dainkota nič ni bilo v tem čerkopisu tiskanega.

Posebno marljivo se je cerkveno slovstvo obdelovalo. To nam kaže razun mnogo družih manj ali več vrednih molitvenih knjig, lepo število *pridig* ali bolje reči pridržnih poskušenj od **P. Paškvala**, **Skerbina** (1814), od **Šwaba**, ki je tudi nekoliko družih bukvic spisal, od **Šerfa**, **Raufa**, **Krempna** i. t. d.

Leopold Volkmar, rojen 13. oktobra 1741 na Štajarskem in zamerl 4. februarja 1816, vesel pesnik slovenskih gor. Njegove *fabule* in *pesme* je g. Murko l. 1836 na svitlo izdal. Škoda, da so s toliko ptujim duhom navdane.

Valentin Stanič, rojen 12. februarja 1774 v Bodrežu nad Kanalom in vmerl 31. marca 1847 kot višji šolski ogleda Goriške škofije. Krepko je zmiraj podpiral slovensko slovstvo. Ker je v tistih časih le malo slovenskih bukev v Gorici dobiti bilo, si jih je iz družih slovenskih krajev naročeval in jih posebno slovenskej mladini razdajal, kar je slovenskemu knjigoterštvu dosti koristi donašalo. Nad lepim petjem je zmirej svoje veselje imel; zatorej je tudi sam od časa do časa kako manjšo pesnico zapel. Spisal je *molitve* in *premišljevanja v zadobljenje odpustkov*, s pristavkom 41 cerkvenih in drugih pesem, v Vidmu 1826. Drugi pristavek starih in novih cerkvenih in drugih pesem je od l. 1838

v Gorici natisnjen. Že od mladega je bilo njegovo naj večje veselje po visocih gorah plezati. On je bil med prvimi, ki je na verh previsoke gore *Grossglockner* splezal. Gori *Triglav* je on prvi na verh prišel in karkoli je visocih gor in hribov na Goriškem in v bližnji okolici, na vsih je bil s svojim zrakomerom.

Matia Ahacel, rojen 24. februarja 1779 v Št. Jakopskej fari Rožne doline na Koroškem in vmerl kot profesor matematike, kmetijstva in naravopisja v Celovcu 23. novembra 1845. Če ravno sam nič ni slovenskega spisal, je bil vendar zmiraj Slovincov naj iskreniši prijatelj in podpornik. Za lepo petje ves vnet je izdal „*Koroške in Štajarske pesmi z napevi*, ki so že 3. natisne doživlele. Naj več pesem obsega ta zbirka od g. knezoškofa *Slomškega* in nekega prostega tkavca *Miha Anderiša*, Ahacelnovega rojaka, ki niso brez vsega pesniškega duha.

Toliko bolj je slovel Ahacel kot učen matematikar in umen kmetovavec. Njegove zasluge za Koroško se ne dajo prešteti.

Kmalo po Vodnikovej smerti je prisvetila krasna luč v slovenskem jezikoslovstvu, namreč slovnica pod nadpisom: *Lehrgebäude der slovenischen Sprache* itd., ki jo je učeni g. **Franc Metelko**, profesor slovenskega jezikoslovstva l. 1825 v Ljubljani izdal. Zmed vsih slovníc, ki so bile pred njo in za njo spisane, se nam svetli kot edino neprecenljiv biser, njena krepost ostane stanovitna. Vsi poznejši slovnícariji so skozinskozi dobili luč od njenega leska, in njihove slovnice so le izsnutki iz tega v resnici mojstrovsko izdelanega poslopja, ali pa so spisane za posamezne stranke, ki so jih naši časi zbudili. Ta slovnica ima lasten čerkopis, ki pa ni nikdar splošne veljavnosti dosegel. V njem je bilo do leta 1837 nekoliko knjižic pobožnega zapopadka natisnjenih.

Slovnica je skoz in skoz z globoko premišljenostjo sestavljena; zatorej se je je pa tudi težko izučiti. Naslednjič vendar poda sladek vžitek poterpežljivemu bravcu; gotovo bo njegov jezik čist, gladek in lahkoraumljiv, kar se mora od vsih spisov, ki so po pravilih te slovnice spisani bili, očitno izreči. Razun te slovnice, *abecednika* za slovenske šole in *male slovnice* za učiteljske pripravnike je g. Metelko tudi izdal v preizverstnej slovensčini: *Razlaganje evangelija sv. Matevža* l. 1849.

Po pravilih in tudi v čerkopisu Metelkove slovnice so pisali: **Zalokar**, **Potočnik**, **Jelovšek**, **Burger** in **Peček**, ki so več

pobožnih spisov v prav gladke slovenščini izdali.*). Naj imeniša tih sta g. **J. Zalokar**, ki je ravno popoln nauk kmetijstva v slovenskem jeziku dokončal ter ga ljubljanski kmetiškeji družbi izročil, ki ga bo berš natisniti dala. Že dolgo smo Slovenci takega dela pogrešali, zakaj razun marljivih *Novic* in 1. dela v Celji l. 1821 natisnjenih bukev pod naslovom „*Buke za pomoč inu prid kmetam ukup zložene za Slovence od J. P. Ješenaka*“ nimamo nobene knjige takega obsežka — in g. **Blaž Potočnik**, ki je l. 1849 svojo po Metelkovej slovnici osnovano *Gramatik der slovenischen Sprache* izdal. Posebno vrednost jej daje svet v obrazih od Komenskiga prav izverstno poslovenjen. Verh tega je bil prvo leto vrednik vradnega „*Ljubljanskega časnika*“. Tudi njegove po raznih časnikih natisnjene pesmice, k katerim je večidel, sam napeve zložil, so kaj mične in lepe. Posebno se čišla njegova iz laškega prestavljena *Slava Marie*, h ktorej je slavni mojster *Rihar* kaj lepe napeve zložil.

Po smerti veselega pevca Vodnika (1819) se je obnebjje slovenskega pesništva žalostno potamnilo. Bilo se je bati, da bo mlada komej pričetela cvetličica naše poezije, zapuščena in zanemarana, zopet poveniti morala. Toliko bolj je Slovence razveselila „*Krajnska Čbelica*“, ki jo je **Miha Kastelic** sedanji varh ljubljanske knjižnice l. 1830 izdajati začel. Do leta 1833 je štirikrat in l. 1850 petokrat obrojila. Ako so se ravno prvemu zvezku marsikteri posmehovali, se je vendar pri sledečih zvezkih posmehovanje v občno veselje in čudenje spreobrnilo. Dasi je ravno Čbelica prvič samo četiri roje dala, mora vendar g. izdatelju vsak Slovenec hvalo vediti, da je bil on slovensko pesništvo na novo obudil. Precej prav lepih pesmic je prišlo po Čbelici med Slovence, ki so jih kot predhodnice lepših časov z velikim veseljem sprejemali. Imena njenih dopisovateljev so: **Mih. Kastelic, Bl. Potočnik, Ignac Holcapfel, J. Kosmač, Jak. Zu-**

* Od g. Zalokarja: *Splohni nauk od krajnskih čerk* 1825, *Nauki in molitve za mladost*, 1825; *Kratko podučenje o nar potrebnih keršanskih resnicah*, 1826; *Dvanajst bukev Tomaža Kempčana*, 1826; — od g. Potočnika: *Svete pesmi za vse velike praznike in godove*, 1827; 2. natis l. 1837; — od g. Jelovška: *Keršanski nauk za slovenske šole poleg katekizma po e. k. deršavah*, l. 1831; — od g. Burgerja: *Nedolžnost preganjana in povetičana*, 1832; *Ecstahi, povest od Šmida*, 1832; *S. Terezije premišljevanje in preserčni pogovori z Bogom*, 1834; — od Pekeca: *Razlaganje dopoldanje službe božje*, 1834. Ta knjiga je posebno močno čislana; *Kristusovo terplenje v 8 postnih pridigah*, 1831.

pan, Juri Grabnav, Urb. Jarnik, Jan. Ciglar, Levičnik, Jan. Žemlja, ki je tudi večo pesem „*sedim sinov*“ izdal, dr. Tušek, Jan. Čop, A. Žakelj, Mat. Šnajder in naj imenitniši vsih Franc Prešern.

Dr. France Prešern, rojen 3. decembra 1800 v Verbi na Gorenškem, zraven Koseski-ta naš naj izverstniš pesnik, ki ga moremo po vsej pravici slovenskega klasikarja imenovati. Njegove poezije, ki so l. 1846 zbrane na svitlo prišle, so zraven Koseskitovih naj zlahtniši biserji slovenskega pesništva. Milina jezika, izvirne misli, vedna premenja meril, naj čistejši stih, čisto naroden duh in visoka umetnost v obdelovanji predmeta, vse to ga stavi med prve liriske pesnike celega slovanskega národa. Z živimi besedami nam popisuje svoje znotrajne občutke, kakor tudi zunajne vzroke; vse kar je skusilo njegovo serce, vse bolečine, vse rane njegovega serca najdemo v njegovih neumerjoših pesmah. „Primeriti se dá — g. Malavašič prav lepo popisuje — primeriti se dá labudu, kateri preganjan in ranjen od nemilih viharjev po samotnem jezeru življenja plava, išče, česar pa doseči ne more, in zdaj v žalosti svojega serca milo zdihuje, zdaj spet v nevolji nestanovitnost in golfivost bridko toži.“ Kteremu Slovencu je neznana njegova prekrasna pesem „*Slovo od mladosti*“ živo ogledalo njegovega bridkega življenja?

Njegove poezije razpadajo v *pesme, balade, romance, gazele, sonete* in *nadpise*. Njegova naj imenitniša pesem pa je: *Kerst pri Savici*, v kateri nam tudi bor ljubezni z osodo in zmago kerščanstva nad paganstvom popisuje.

Kakor se sploh godi tudi Slovenci Prešerna od začetka niso kaj posebno obrajtali. Mislili so, da je tudi on tak pesnik zgubljene ljubezni, kakor jih je več. Šele preslavni česki pesnik Čelakovski in drugi slavni možje so nas Prešernove veljave popolnoma prepričali. Pozno prepozno so ga Slovenci šele prav zapopadli.

V očno žalost celega slavjanskega sveta ga je nam nemila smert 8. februarja 1849 pokosila. Njegov grob kinča lep spomenik, ki so ga mu „*V pesmih neumerlimu*“ njegovi častitelji postavili.

Matia Čop rojen l. 1797, eden naj bolj učenih Slovincov. Govoril je 18 jezikov. Spisal je l. 1833 *abecedno vojsko*, ki je sicer majhen spisek, pa vendar velike vrednosti, ker je Slovence razcepljenosti v pisanji ovaroval. Zložil je tudi *zgodovino slovenskega slovstva*, ktera pa še ni natisnjena. Rokopis ima g. M. Ka-

stelic. 6 julja 1836 je v Savi vtonil. Bil je varh Ljubljanske knjižnice.

Franc Veriti, rojen l. 1771 na Laškem od terdih talianskih starišev. Spoznavši potrebo popolnega znanja slovenskega jezika, se je l. 1800 z vso marljivostjo tega teškega dela poprijel. V treh letih se je slovenščine popolnoma izučil, da ni samo slovensko govoriti, temuč tudi kmalo prav gladko slovensko pisati znal. Njegova imenitniša dela so: *Življenje svetnikov*, 4 bukve prvič l. 1828, drugič 1831 natisnjene; *Razlaganje svetih evangeljev* za vse nedele in praznike leta 1830; *Keršansko-katoliški nauk* za odraslene ljudi (1834). *Premišljevanje Kristusovega terplenja*; povest: *Feliks na voski in široki poti*. Eno poslednjih del je bilo: *Perpravljeno k smerti*, ki je l. 1841 na svitlo prišlo. Razum tega je marljivi pisatelj še veliko drugega izdelal, kar se še v rokopisu hrani. Beseda je sploh vglajena, lahko vsem zastopna, ne preolišpana, ampak modro osnovana. Vmerl je mnogo zasluženi mož l. 1849 kot korar v Novomestu.

Med tem ko se je slovensko slovstvo na Krajskem tako veselo razvijalo in napredovalo, je slovenščina tudi na Koroškem in Štajarskem čedalje lepše kali poganjati jela. Zmiraj več mož se je za slovenščino zbuvalo, ki so se v slovenskem pisanji poskušali.

Na čelu vsih so stali in še stoje preslavni Lavantinski knezoškof **Anton M. Slomšek**, ki so po svojih prelepih spisih slovenščino na Koroškem in Štajarskem bi rekel na novo prerodili. Ni je skorej poštene slovenske hiše, kjer bi njih „*Keršansko devišstvo*, *Življenja srečen pot* ali *Blaže in Nežica* najti ne bilo. V mnogo tisuč iztisih so že te bukve po vsih slovenskih okrajnah razširjene in se še zmiraj rade kupujejo in prebirajo. Ni ga pa tudi slovenskega pisatelja, da bi jo bolj po domače v pisanji zadel, kakor ravno g. Slomšek. Njih slog je skoz in skoz vglajen, besede in podobe domače, izmed ljudstva posnete, narodne. Torej tudi narodu v serce segajo.

Njihovi naj imenitniši spisi so: *Hrana evangeljskih navkov* za vse nedele in praznike celega leta, že dvakrat natisnjena; *Apostolska hrana*; *Keršansko devišstvo*, ki je že 6 natisov doživelo; *Življenja srečen pot* v treh natisih: *Blaže in Nežica*, posebno priporočivna knjiga za mladino, ktere se ravno 3. natis pripravila in še mnogo drugih *povestic* in *molitvenih bukvic*.

Leta 1846 so osnovali po celej Slovenii dobro znane „*Drob tince*“, ki Slovincem že skoz osem let v podučenje in kratek čas

izhajajo. Mnogo zlata vrednih reči so nam v svojih predalih že podale. Vreduje jih sedaj g. **Jož. Rozman**, korar Lavantinske škofije, vendar so g. knezoškof še zmiraj Drobtine naj večji podpornik. — Današnje dni se naj več pečajo z izdavanjem šolskih bukev za ljudske šole in obširnega dela „*življenje svetnikov*“ s podobami.

A. J. Murko, rojen l. 1809, dekan na nemškem Štajarskem, je spisal prav dobro *slovensko slovnico*, in precej obširen *nemško-slovenski* in *slovensko-nemški slovar*, ki je že popolnoma razprodan. Dalej je izdal l. 1836 že omenjene *pesmi in fabule* od Volkmerja.

Anton Krempel, rojen blizu Rodgone l. 1790, zamerl l. 1844. Izdal je neke *molitvene bukvice* in dva zvezka *pridig*. Naj važnije njegovo delo je pa „*Dogodivščina štajarske zemlje*“ ki je očebe prav dobro osnovana. Krempelnov slog je vendar precej tverd in okoren.

Stanko Vraz, rojen l. 1811 na spodnjem Štajarskem, zamerl l. 1851 v Zagrebu, slaven jugoslavenski pesnik. Pisal je sploh v ilirsko-književnem jeziku; v slovenščini je samo *slovenske narodne pesmi* izdal, ki so jih posamezni rodoljubi po raznih krajih iz ust prostega naroda zapisali.

Naj več si je pregnani Poljak **Koritko** prizadjal, kej slovenskih narodnih pesem nabirati. Skorej celo Krajnsko je obhodil, po starih pesmah popraševal, jih zapisoval in jih tako večnega pogina otel. Izdal jih je pet celih zvezkov. Če so ravno narodne pesmi Slovincov močno ptujega duha navzete, in se sploh z družimi slavjanskimi meriti ne morejo, jih je vendar še mnogo prav lepih in popolnoma izvernih med njimi najti.

Razun ravno imenovanih pisateljev se je pa tičas še mnogo družih mož z velikim pridom v slovenskem pisanji poskušalo. Posebno marljivo se je verozakonsko polje obdelovalo. Toliko in tako lepih molitevni bukev imamo iz tih časov, da nas v tem obziru malokteri narod prekosi. Naj imenitniši tih pisateljev je gotovo sedanji Mičiganski škof v Ameriki **Friderik Baraga**. Kteri Slovenec ne pozna njegove „*Dušne pašče*“, njegovih „*Zlatih jabelk*“, „*Nebeških rož*“ itd. Še zmiraj je *Dušna pašča* naj lepša slovenska molitevna knjiga.

Njemu sledi ranjki g. **Šimen Klančnik**, ki je tudi več lepih spisov izdal, kakor: *Premišljevanje in molitve za bolnike*; *Bilje in černa maša* i. t. d. Razun tih bi še mogli mnogo družih našeti, ki so posamezne molitevne bukve izdali.

Tudi za šolsko mladino se je jelo lepo skrbeti, kar nam obilno število mladim ljudem v poduk in kratek čas namenjenih povestic in družih spisov spričuje, ki so se posebno iz nemščine v slovenski jezik prestavljali. Naj marljiviši so bili: **Felician Globočnik** (*Martin, mladi pušarnik — Hudobni Bric in blagi Fridolin — Čujte, čujte, kaj žganje dela i. t. d.*) **Jožef Burgar** (*Evstahij — Nedolžnost preganjana in poveljučana — Pomoč v sili — sv. Terezije premišljevanje itd.*) **J. Cigler** (*Sreča v nesreči — Življenje sv. Heme itd.*) **L. Dolinar** (*Izidor, brunni kmet itd.*) in še več družih.

Kmetovavcom, na ktere se doslej skorej nič ni obzira jemalo, kaj koristnih bukev v roke podati, so izdali: **F. Pirc** svojega izverstnega *krajnskega vertnarja*, **g. Jonke** svojega *Čbelarčka*, **g. Bleiweis** *Bukve za kmete* itd. Posebno je vstregel sadjorejcom *Krajnski vertnar*, ki ga po vsih slovenskih okrajnah z velikim pridom prebirajo.

Tako je bilo, kakor smo kratko pregledali, od l. 1770 do l. 1843 slovensko slovstvo precej obogatelo, čeravno je razun več družih opovir posebno pomanjkanje vzajemne delavnosti in pogosto premenjevanje čerkopisa književni napredek zaderževalo. Eni pisatelji so pisali po starem v *Bohoričici*, drugi z novo izmišljenimi *Dajnkovimi*, tretji z *Metelkovimi* in tako so prosto ljudstvo, ki se je komej slovenskega branja poprijelo, motili in od branja odvracali, ker se ni moglo toliko različnih čerkopisov privaditi. Vendar tudi v tem obziru se je kmalo na bolje obrnilo, ko so marljive „*Novice*“ l. 1843 izhajati jele, ktere so zveste prijatelje slovenščine na novo k vzajemnej delavnosti oživile in mnogo poprej mlačnih ali nemarnih Slovincov za domači jezik in za slavjansko slovstvo sploh zbudile.

Tretji razdel.

Že davno so posamezni Slovenci spoznali, da je nam, ako hočemo na slovstvenem polji kaj napredovati, pred vsim drugim lepo zedinjenje v pravopisu potreba, kateri mora vendar tudi našim ostalim slavjanskim bratom znan biti, da bodo tudi oni naše duševne izdelke brati in kupovati začeli. Vsak pristranski pravopis, naj bo še tako izversten, razezet slovstva le zatira ne pa podpira. Hvala Bogu! da je enkrat abecedne vojske konec, da smo z našimi brati Čehi in Iliri v pravopisu zedinjeni. Brez ukaza, brez silovanja, brez šol se je vpeljal sedanji organički pravopis, ki ga že v vsih slovenskih spisih upotrebumo. Po

prizadetji g. *Smoleta* so bile l. 1840 prve knjige, namreč: *Vodnikove pesme* in veseli igri: *Matiček se ženi* in *Varh* v tem prapovpisu natisnjeni. Občno veljavo je vendar šele po *Novicah* dosegel, ki so ga sčasoma mesto Bohoričice vpeljale.

Ti prekristni časopis, ki nam pod vredništvom slavnega g. *Janeza Bleiweisa* že enajsto leto izhaja, je najti po bajtah priprostege kmeta kakor tudi v poslopijih imenitne gospôde, kjer se povsod z velikim veseljem in pridom prebira. Vsim brez razločka delijo Novice svoje bogate zaklade vsakoverstnega znanja. Resnično moramo spoznati, da so one naj več pripomagale k omiki našega prostega ljudstva in našega jezika, česar se more vsak sam prepričati, ki poslednje tečaje s prvimi primeri. Kterega Slovenca bi ne veselilo viditi, kaj se je v tem kratkem času že storilo, kako se je jezik že olikal in slovstvo pomnožilo. Čast in hvala torej g. vredniku *Novic*, po katerih je Slovencom svitla zarja lepše prihodnosti zasijala!

Lepo število vnetih domorodcov se je zverstilo okoli preljubljenih *Novic*, ki so se na vso moč za blagor domovine poganjali. Živé v sercu celega naroda. Naj imenitniši so:

Janez Bleiweis, dohtar zdravilstva, vrednik in skozinskoz, naj veči podpornik *Novic*. Zmiraj je bila njegova prva skerb, naše prosto popred popolnoma zanemarano ljudstvo z vsimi vednostmi navdati, ki mu jih je za srečno izverševanje njegovega opravilstva neobhodno potreba. Razun *bukev za kmeta* in obširnega „*Živinozdravištvá*“, ki ga z g. *Strupitom* vred spisuje, izdaja tudi *slovenskega Koledarčka* s podobami slavnih slovenskih mož. Verh tega mu je tudi vis. ministerstvo uka sostavo „*berila za nižjo gimnazio*“ izročilo, katero nalogo bo s pripomočjo slov. pisateljev gotovo prav izverstno doveršil.

Luka Jeran, sedaj misionar v Africi, že od prvih časov marljiv podpornik *Novic*, l. 1852 do julja 1853 vrednik cerkvene lista „*Zgodnja Danica*“ je izdal več molitev in družih pobožnih spisov (*Kršanski junak*, *Stežica v nebesa*, *Zgodbe sv. pisma*, itd.) Zložil je tudi nekoliko dosti lepih pesem.

Matia Vertovec, bivši fajmošter v St. Vidu, zamerl 2. septembra 1851, eden naj imenitnejših slovenskih pisateljev. Spisal je *Vinorejšo*, *Kmetijsko kemijo*, en zvezek *duhovnih nagovorov* in *Občno zgodovino*, ktere vendar žalibog ni mogel doveršiti, ker mu je nevsmiljena smert življenja nit prerezala. O njegovih delih je le eden glas, da so skoz in skoz izverstne, naj se gleda na njih slog sli zapopadek. Le redki so možje, ki bi znali o

predmetih, kakor so postavim: kemija, zvezdoslovje itd. tako temeljito pa vendar tako lahkorazumljivo in po domače pisati. Njegova proza bodi v izgled vsim slovenskim pisateljem. Vsi Verhovcovi spisi, razun duhovnih nagovorov, so bili po marljivih Novicah med Slovence razširjeni. Ravno sedaj nam donšajo njegovo poslednje blizo naj izverstniše delo, namreč občno zgodovino, ki je tako prijetno sestavljena, da bi jo človek koj prebiral.

Matia Majar, rojen v Zilskeji dolini 7. februarja 1809, fajmošter v Gorjah na Koroškem, že pred l. 1843 ves goreč za zedinjenje jugoslovenskih narečij, je izdal, razun mnogih sestavkov po raznih časopisih, naj poprej povest „*Pavle Hrastovski*“ iz nemškega poslovenjeno, l. 1846 *cerkevno pesmarico*, ki mnogo slovenskih narodnih pesem z napevi vred zapopada; l. 1848 *Pravila, kako iz obraževati ilirsko narečje* v mnogem obziru prevažno, pa semtertje premalo obrajtano knjigo, kratko *slovensko slovnico*, *spisovnik* in *cirilsko-slavenske predpise*. Blizo vsa njegova dela merijo tje, si posamezna slavenska narečja čedalje bolj približati. Njegovo geslo je slavjanska sloga in uzajemnost.

Jovan Vesel-Koseski, pervak slovenskih pesnikov, ki si je po svojih poezijah pri vsih Slavjanih občno hvalo pridobil. Predmet njegovih pesem so sploh veličastne reči, zatorej ga smemo pesnika resnosti in veličastnosti imenovati. Kakor je osoda Prešernu — pravi g. Malavašič — natočila več britkosti v kupibo življenja, je Koseskovo serce bolj s serčnostjo navdala. V tem je iskati vzrok, zakaj so Prešernove poezije tako mehkočutne, zakaj večidel iz njih večidel žalost, bridkost in nevolja diha in zakaj so Koseskove lako čverste in krepke, da serce ysacega tako povzdignejo, kakor ga Prešernove pomilovavno omečijo.“ — Njegov jezik je čist, visok in gladkoteoč, kakor ga samo pri Prešernu enacega najdemo. Posebno doveršeni so njegovi šestomeri, kterih doslej še noben slovenski pesnik ni dosegel.

Če se je ravno Koseski z naj boljim uspehom že večkrat v izvirnem pesništvu poskusil, si je vendar z njegovimi prestavami naj večo slavo pridobil. Kdor je njegove prevode p. *Divico Orleansko*, *Nevesto mezinško* in druge *Silerjeve* pesme ali prestavo *Iliade* v slovenskem jeziku bral, se je prepričal, da slovenska prestava za izvirno nemäko besedo čisto nič ni zaostala, jo semtertje clo prekosila. Vse je tako olikano, doveršeno, v pravem slavjanskem duhu pa vendar zvesto predstavljeno, da se človek njegovej gibčnosti in umetnosti dosti načuditi ne more. Ravno tako izverstni so tudi njegovi prevodi iz českega in ruskega.

Njegove naj lepše izvirne pesme so: *Slovenija caru Ferdinandu pri njegovem prihodu v Ljubljano*, njegova *Visoka pesem* kolikor je je doslej priobčil, *Vojaska* itd. — G. Koseski je sploh znamenit zavolj visoke povzdige in izomike slovenskega govora, kterega je zmed vsih pisateljev naj bolj obogatil.

K boljim slovenskim pesnikoy se šteje tudi g. **Franc Malavavasić**, ki je bil do l. 1848 Novic naj marljiviši sodelavec in l. 1849 vrednik „*Pravega Slovenca*“. Spisal je kratko *slovensko slovnico* in izvirno povestico: *Erazem iz jame*. Verh tega je poslovenil in izdal več družih povesti: *Genovefa*, *Timotej in Filemon*, *Zlata vas*, ki so jo marljive Novice izdale, *grof oče Rađecki*, *Stric Tomova koča* in še več družih spisov manje ali večje cene. Njegov slog, posebno v izvirnih delih, je prav čist in lahkorazumljiv. Zatorej se njegovi spisi tudi pogosto prebirajo in se sploh močno dopadajo.

P. Karl Robida, učitelj naravoslovja v Celovcu, je razun dveh molitevnih knjižic tudi izdal prav koristno delo „*Zdravje nar boljši blago*“, v kterem se prav po domače razlaga, kako je treba ravnati, da si zdravje ohranimo, in če smoga zgubili, spet pridobimo. Drugo njegovo imenitno delo je „*Naravoslavje ali fizika* po domače razložena. Tudi v tem delu je beseda prav gladka in zastopna.

Dr. Jožef Muršec, učitelj veroznanstva v Gradcu, iskren rodoljub in marljiv dopisnik v razne slovenske časopise. Izdal je kratko *slovensko slovnico*, ki je l. 1847 v Gradcu na svitlo prišla in *bogočastje katolske vere*, za našo mladino prav primerna knjiga.

Oroslav Caf, kaplan v Fraubeimu, izversten slavjanski jezikoslovec, dela že več let na obširnej primerjajočej slovenskej slovnici in na slovenskem slovarji. Verh tega je izdal v slovenščini: *Svetodenski red*, *Robinzona mlajšega* in poslednjič *Romarsko palico*. Njegovo polje je jezikoslovje, s kterim se neprenehoma peča.

Naj večje zasluge za slavjansko jezikoslovje si je vendar pridobil, učeni g. prof. dr. **Franc Miklosić**, urednik v c. k. dvornjej bukvarnici, kterega izverstna dela smo že gori omenili. On je naj imenitniši obdelovavec staroslovenskega slovstva med vsimi slavjanskimi jezikoslovci. V novoslovenskem jeziku sestavlja *slovensko-nemški slovar* in po ukazu visocega ministerstva *slovensko berilo za višjo gimnazio*.

Eden naj marljiviših slovenskih pisateljev je tudi g. **Štefan Kociančić**, učitelj bogoslovja v Gorici. Razun nekoliko manjših

spisov je poslovenil lepe *Soavetove povesti* in Fleuryovo *zgodovino stare in nove zaveze*. Pod njegovim vodstvom so se jeli tudi nekteri goriški bogoslovci v slovenskem pisanji poskušati, med kterimi posebno g. **Blažiča** imenujemo, ki je kratko *povestnico goriške nadškofije* spisal in veliko lepega za prihodnost obeta.

Razum tih ravno imenovanih, se je v tem času še mnogo družih pisateljev za slovenščino trudilo, kterih vendar ne moremo vsih po imenu navoditi. Tako je naše slovstvo, od Novic k novemu življenju prerojeno, skorej v vsih vejah človeškega znanja že prav veselo napredovalo.

Še veselije, še krepkejše kali pa je pognalo slovensko slovstvo leta 1848 ob času občnega nadušenja za domorodno stvar in nepremakljive zvestobe do presvitle cesarske rodovine. Kamor si oko obrnil, je bilo viditi veselo gibanje za povzdigo toliko let zanemaranega slovenskega naroda. Osnovale so se slovenska društva v Ljubljani, Terstu, Gradcu in Celovcu, kjer so se slovenski rodoljubi shajali in se v svojem maternem jeziku vadili in izobraževali. Posebno slavno se je obnašalo Ljubljansko in Terstjansko; prvo je izdalo en zvezek svojega *letopisa*, 4 zvezke „*slovenske gerlice*“ z napevi, „*popis sveta*“ od Hicingerja in *Duhovne nagovore* od Vertovca. Verh tega je izdelalo obširen *nemško-slovenski slovar*, ki se sedaj v Ljubljanskej knjižnici hrani. Velika škoda, da ni moglo tega prekoristnega dela na svitlo izdati. Terstjansko društvo pa je izdajalo l. 1850 pod vredništvom učnega g. S. **Rudmaša**, sedanjega šolskega svetovavca na Koroškem, mesečen časopis pod naslovom: *Jadranski Slavjan* v slovenskem in ilirskem narečji. G. Rudmaš je tudi izdal *kratko številoslovje* in *potovanje v Krajclingo*.

Zdelo se je, da je nastopila doba splošnega prerojenja našemu narodu, da so prišli zlati časi v naše pokrajne, da se je slovensko obnebjje za vekoma zjasnilo. Samo v Ljubljani je izhajalo pet časopisov, v Terstu je bil eden in v Celji eden in vsi ti časniki so bili polni sladkodišečega medú. *Novice*, zveste prijateljice slovenskega naroda, so ga učile in varvale stranpotie, na ktere so nekteri avstrianski narodi zagazili; mogočna *Slovenija*, vredovana po učenem g. M. **Cigale**-tu, je prinašala neprecenljive sestavke političnega in nepolitičnega obsega; ljubeznivi *Vedež* pod vredništvom g. J. **Navratila**, izdatelja kratke *slovenske slovnice* za sodnijske uradnike, našej premilej mladini namenjen; *Zgodnja danica*, ki še sedaj pod vredništvom g. **Zamejca** izhaja, vsa skerbeča za lepo nravnost Slovincov in *Pravi*

Slovenec, od Malavašiča vredovan, vsi ti časopisi so se uzajemno za izobraženje našega naroda poganjali. Tim so stale na strani *Slovenske novine* v Celji in *Jadranski Slavjan*, ki so svojo nalogo prav lepó spolnovale. Če je ravno *slovenske novine*, *Jadranskega Slavjana*, *Vedeža* in *Slovenijo* zgodnja zima pomorila, še predenj je petdeseto leto steklo, so nam vendar dosti žlahtnega blagú v svojih predalih nagromadile. — Celjskeje *Slovenskeje Čbelici* pod vredništvom g. **Drobniča**, izdatelja ilirskega rečnika in dveh veselih iger (*Dvoboj* in *Raztrešenca*), je sledil lepoznavski list *Slovenska Bčela* v Celovcu, ki je od l. 1850 do 7. julja 1853 izhajal in se potem v *Glasnika slovenskega slovstva* premenil.

Tudi za slovenske šole, v katerih je popred samo ptuja nemščina gospodarila, se je jelo lepo skerbeti. Že so po zavkazu visoke vlade v narodnem duhu osnovane in nam mnogo žlahtnega sadú za prihodnost obetajo. Vse hvale vredno je prizadetje *Šolskega prijatelja*, ki nam pod vredništvom mnogozasluzenega g. **A. Einspielerja**, kateheta na nižjej realki v Celovcu in vodja *St. Mohorjevega društva* izhaja.

Kakó se tudi od strane visoke vlade za izobraženje vsih avstrijskih jezikov skerbi, nam pričajo *državni zakonik* in mnogi *deželni vladni listi*, ki v raznih jezikih vsake kronovine izhajajo. Naj veče zasluge si je tu pridobil učeni g. **M. Cigale**, vrednik državnega zakonika za slovenske dežele, ki je že vse imenitniše postave v slovenski jezik prestavil kakor *državljanski zakonik*, *kazenski zakonik* i. t. d.

Posebno marljivo se je jelo od l. 1848 lepoznavsko polje obdelovati. Razum mnogih pesem in družih leposlovnih sestavkov od raznih pisateljev po slovenskih časopisih je izdal g. **Lovre Toman** svoje *Domorodne glase*, od pravega pesniškega duha prešinjene. Vsaka struna njegove lire diha gorečo ljubezen do domovine. Njegova domišljija je prederzna, njegove podobe nam kažejo nadušenega rodoljuba, njegov jezik sploh čist in gladek.

Eden naj plodnejših slovenskih pesnikov je, g. **Miroslav Vilhar**, ki dušno in materialno k povzdigi slovenskega slovstva pripomaga. Razum mnogo družih pesem, ki so po raznih časnikih raznesene, je izdal za l. 1851 „*slovenskega koledarčka*,” kterege sedaj g. Bleiweis nadaljuje. Njegove pesme, sploh v gladkotekočej besedi in v pravem narodnem duhu spisane, močno k političkim pesmam cikajo. Izdal je tudi spevigro *Jamsko Ivanko* v treh djanjih in dva zvezčka *pesem*, h katerim je vsim sam prav lepe napave zložil.

(*Zvezdice, Zora*), **M. Stojan** (*Evangelje, Milosrčnost do živali itd.*) **J. Šubic**, **Terdina J.**, **Terstenjak Davorin**, sloveč zgodovinar, **Valjavec Matia** (*Bog nikomur dolžen ne ostane, Divji Hunci itd.*), **Verne**, **Virk**, **Vodušek**, **Vogrin**, **J. Volčič**, **Zamejc**, **Žepič** in še nekoliko drugih. Tim gre tudi prištevati našo slavno pisateljico **Josipino Urbančič** (Turnogradska), ki je že nekoliko prav mičnih povestic spisala.

Na koncu tega pregleda se nam še treba zdi, omeniti g. g. knjigarjev *Janez Leona* in *Ed. Liegelna* (Sigmundova bukvarnica) v Celovcu, *J. Giontinita*, v Ljubljani in *Paternalita* v Gorici, ki so doslej naj več slovenskih spisov na svoje stroške izdali in tako k hitrejemu razcvetu slovenskega slovstva mnogo pripomagali.

Delajmo vsak po svojej moči za povzdigo in razsvetljenje našega ljudstva, da ne bomo za družimi pod milim žeslom našega presvitlega cara *Franc Jožefa* stoječimi narodi zaostajali. Le krepko in uzajemno naprej — in prihodnost je naša.

Ciriliska in glagoliška azbuka.

Latinska	Glagoliška	IM	Latinska	Ciriliska	Glagoliška	Ime	Latinska
A	Ⲁ	As	a	Ⲁ	Ⲁ	Ur	u
B	Ⲗ	Baki	b	Ⲗ	Ⲗ	Feri	f, ph
V	Ⲙ	Vedi	v	Ⲙ	Ⲙ	Her	h
G	Ⲙ	Glagol	g	Ⲙ	Ⲙ	Ol	o
D	Ⲙ	Dobro	d	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
Z	Ⲙ	Zelo	z	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
K	Ⲙ	Kako	k	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
L	Ⲙ	Lepo	l	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
M	Ⲙ	Mirno	m	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
N	Ⲙ	Nal	n	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
O	Ⲙ	On	o	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
P	Ⲙ	Pokoj	p	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
R	Ⲙ	Radi	r	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
S	Ⲙ	Sivo	s	Ⲙ	Ⲙ	Os	o
T	Ⲙ	Tyrdo	t	Ⲙ	Ⲙ	Os	o

CIRILSKA IN GLAGOLIŠKA AZBUKA

Z MALIM

STAROSLOVENSKIM BERILOM.

Seznam v cirilici.

(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13), (14), (15), (16), (17), (18), (19), (20), (21), (22), (23), (24), (25), (26), (27), (28), (29), (30), (31), (32), (33), (34), (35).

CHRISTICA IN GLAGOLSKA AZBUKA

8. MALIŠ

STAROSLOVENSKE REČNIK

Cirilska in glagoliška azbuka.

Cirilica	Glagolicea	Ime	Latinska	Cirilica	Glagolicea	Ime	Latinska.
А а	⦿ ⦿	Az	a	ОУ оу	⦿ ⦿	Uk	u
Б б	⦿ ⦿	Buki	b	Ф } Ф }	Ф ф	Fert	f, ph
В в	⦿ ⦿	Vědě	v		Ф ф		
Г г	⦿ ⦿	Glagol	g	Х х	⦿ ⦿	Hěr	h
Д д	⦿ ⦿	Dobro	d	Ѡ ѡ	⦿ ⦿	Ót	ó
Е е	⦿ ⦿	Est	e	Ѣ ѣ	⦿ ⦿	Šta	št
Ж ж	⦿ ⦿	Živěte	ž	Ѥ ѥ	⦿ ⦿	Ci	c
З з	⦿ ⦿	Zělo	z	Ѧ ѧ	⦿ ⦿	Črv	č
З з	⦿ ⦿	Zemlja	z	Ш ш	Ш ш	Ša	š
И и	⦿ ⦿	Iže	i	Ъ ъ	⦿ ⦿	Jer	o e
И и	⦿ ⦿	I	i	Ы ы	⦿ ⦿	Jeri	y
Ї ѥ	⦿ ⦿	Děrv'	dj, j	Ѣ ѣ	⦿ ⦿	Jerek	e i
		Jot					
К к	⦿ ⦿	Kako	k	⦿ ⦿	⦿ ⦿		
Л л	⦿ ⦿	Ljudi	l	Ѧ ѧ	⦿ ⦿	Jet	ě
М м	⦿ ⦿	Mislite	m	Ѡ ѡ	⦿ ⦿	Ju	ju
Н н	⦿ ⦿	Naš	n	Ѣ ѣ	⦿ ⦿	Ās	ā
О о	⦿ ⦿	On	o	Ѣ ѣ	⦿ ⦿	Jēs	jē
П п	⦿ ⦿	Pokoj	p	Ѣ ѣ	⦿ ⦿	Jās	jā
Р р	⦿ ⦿	R'ci	r	Ѧ ѧ	⦿ ⦿	Thita	th
С с	⦿ ⦿	Slovo	s	Ѧ ѧ	⦿ ⦿	Ižica	y.
Т т	⦿ ⦿	Tvrdo	t				

Števila v cirilici.

А (1), Б (2), Г (3), Д (4), Е (5), З (6), З (7), И (8), Л (9), І (10),
 И (20), Л (30), М (40), И (50), З (60), О (70), И (80), С alj Y (90),

ρ (100), с (200), τ (300), οϣ (400), φ (500), χ (600), ψ (700), ω (800), α alj η (900), ρα (1000).

Števíla v glagolnici.

+ (1), а (2), в (3), г (4), д (5), э (6), ж (7), з (8), и (9), т (10), с (20), м (30), н (40), о (50), п (60), р (70), э (80), р (90), б (100), з (200), в (300), ж (400), з (500), б (600), ф (700), в (800), в (900), ф (1000).

Staroslovensko Berilo.

I. Brizinski spomeniki.

1.

1. GLAGOLITE PONAZ REDKA ZLOUEZA.

2 Bosc gozpodi milozti-
uvi · otze bosc · tebe iz-
3 povuede · | vuez moi
greh · Í zuetemu creztu · Í
4 zuetei marii · Í zue | temu
michaelu · I uizem cri-
latcem bosiem · I zuete-
5 mu pe | tru · I uzem ze-
lom bosiem · Í uzem mu-
6 senicom bosiem · | Í u-
zem vuernicom bosiem ·
Í uzem · devuám praud-
7 nim · Í uzē | praudnim · I
tebe bosirabe · choku-
biti · izpovueden · uzeh ·
8 moiñ | greh · Í vuez-
ruiú · da mi · ie · nazem
zuete beusi · iti se · na

ГЛАГОЛѢ ПО НАСѢ РѢДКА СЛОВЕСА.

Боже господи милостивыи-
отые боже · тебе испо-
ведь вьсь мой грех · и
скатемоу крестоу · и скатен
марии · и скатемоу михае-
лоу · и вьсьмъ крпатырнемъ
божнемъ · и скатемоу пе-
троу · и вьсьмъ сьломъ бо-
жнемъ · и вьсьмъ мжуени-
комъ божнемъ и вьсьмъ
вѣрникомъ божнемъ · и вь-
сьмъ двѣамъ правдынымъ
и вьсьмъ правдынымъ · и
тебе божи рече · хощь бы-
ти исповедьнъ вьсехъ мо-
ихъ грехъ · и вѣроуеь да
ми ю на сьмъ свѣтѣ вьвѣ-
ши иже на онъ свѣтѣ ·

9 ón | zuet · pakise uztati ·
 nazod ni den · Ímeti
 10 mi ié · sivuót | pozem ·
 Ímeti mi ie · otpuztic
 11 moih gre chou · Bose |
 miloztiuvi · primi moiv ·
 izpo vued · moih gre-
 12 chou · Ese | iezem ztuo-
 ril zla · pot den pon-
 13 gese bih nazi zvuet · |
 vuuraken · ibih cris-
 ken · Ese pomngu · ili
 14 ne pomngu · Ili | vuolu ·
 ili ne vuolu · Ili vuede ·
 ili ne vúde · Ili ú ne
 15 praud | nei rote · ili úlsi ·
 Ili tatbe · ili zavuziti ·
 16 ili v uzmazi · | Ili v zini-
 stue · ili ese mizetomu ·
 chotelo · emuse mi
 17 bi · ne doz | talo chote-
 ti · Ili vpoglagolani ·
 ili zpé · ili nezpé · Ili ese |
 18 iezem · ne zpazal · nede-
 la · ni zúeta véecera ·
 19 ni mega | pozta · Í ino-
 ga · mnogoga · ese pro-
 tiu bogu · í pro tiu me |
 20 mu creztu · Tí edin
 bose · vúdez · caco mi
 21 iega potre | ba vúelica ·
 Bose gozpodi miloztivi ·
 22 tebe ze mil | tuoriv · od ·
 zih po ste nih greh · Í odi
 23 neh mnozeh · | I · vúen-

ПАКЫ ЖЕ ВЪСТАТИ НА СЪДЬ-
 НЫИ ДНЬ · ИМѢТИ МН ІЕ ЖИ-
 ВОТЬ ПО СЕМЬ · ИМѢТИ МН ІЕ
 ОТПОУСТѢТЬ МОНХЪ ГРЕ-
 ХОВЪ · БОЖЕ МИЛОСТНЫИ
 ПРИМИ МОЖ ИСПОВѢДЬ МОНХЪ
 ГРѢХОВЪ · ІЕЖЕ ІЕСМЬ СЪТВО-
 РИЛЪ ЗЛА ПО ТЪ ДНЬ ПО-
 НИЖЕ БЫХЪ НА СЪ СВѢТЪ ОУ-
 РОЖДЕНЪ И БЫХЪ КРЫЩЕНЪ ·
 ІЕЖЕ ПОМЪНИКЪ ИЛИ НЕ ПОМЪ-
 НИКЪ · ИЛИ ВОЛЖЪ ИЛИ НЕ ВО-
 ЛЖЪ · ИЛИ ВѢДЪ ИЛИ НЕ ВѢДЪ ·
 ИЛИ ВЪ НЕПРАВЪДЬНЫИ РОТЬ
 ИЛИ ВЪ ЛЪЖИ ИЛИ ВЪ ТАТЬБЪ
 ИЛИ ЗАВИСТИ · ИЛИ ВЪ ОУСМАСИ
 ИЛИ ВЪ УНИИСТВЪ ИЛИ ІЕЖЕ
 МН СА ТОМОУ ХОТѢЛО · ІЕСМОУ
 ЖЕ МН БЫ НЕДОСТАЛО ХОТѢ-
 ТИ · ИЛИ ВЪ ПОГЛАГОЛАННИ
 ИЛИ СЪПА ИЛИ НЕСЪПА · ИЛИ
 ІЕЖЕ ІЕСМЬ НЕ СЪПАСАЛЪ НЕ-
 ДѢЛА ИИ СВАТА КСУЕРЪ · ИИ
 МЕГА ПОСТА И ИНОГА МЪНО-
 ГОГА ІЕЖЕ ПРОТНВЪ БОГОУ И
 ПРОТНКЪ МЕСМОУ КРЪСТОУ ·
 ТЫ ІЕДИНЪ БОЖЕ ВЪСИ КЪКО МН
 ІЕГА ПОТРѢВА ВЕЛНКА · БОЖЕ
 ГОСПОДИ МИЛОСТНЫИ ТЕБЪ
 СА МИЛЪ ТВОРИЖ ОТЪ СИХЪ
 ПОУЪТЕНЪХЪ ГРѢХЪ И ОТЪ
 ИИХЪ МЪНОЗЪХЪ И БЛЖИХЪ
 И МЪНШИХЪ ІЕЖЕ ІЕСМЬ СЪ-
 ТВОРИЛЪ · ТЪХЪ СА ТЕБЪ
 МИЛЪ ТВОРИЖ И СВАТЕН МА-

21 sil . í minsil . Ese iezem
 22 ztvoril . teh zé . tebe | mil
 23 tuo riv . Í zve tei ma-
 24 riü . Í . vzem z vetím . ||
 25 I dabim nazem zuete .
 26 tacoga grecha poca-
 27 zen vzel | á cose ti mi za-
 28 denes . ia co se tuá mi-
 29 lozt . itebe liubo | Bose
 30 ti pride zenebeze . vse
 31 ze da vmoku . za vúiz |
 32 národ . Dabini zlo deiu
 33 otél . ot mime vzem
 34 zlo | deiem Miloztivui
 35 bose | tebe poronso
 36 me telo . Í | mó du
 37 sú . I . moia . slove-
 38 za . Ime delo . Í mó
 39 vuoliu . | Í . mo vueru .
 40 ímoi sivuót . I da bim
 41 uzlissal nazodni | den
 42 tuó milozt vuelin . Z te-
 43 mi iese vzovues tvóí | mi
 44 vzti . Pridete . ot za me-
 45 ga . izvuolieni . pri | mete
 46 vúecsne vúezelie . Í vú-
 47 ecsni si vuót Ese v |
 48 iezt . ugo tou lieno . iz
 49 uueka v uuek . amen .

1 Ecce bi detd nas neze
 2 gresil tevuekigemube
 3 siti starosti neprigem
 4 líóki nikoligese pet

рин и вьсьмъ скатымъ и
 да бымъ на семь свѣтъ та-
 кога грѣха показнь вьзлаъ
 акоже ты ми задѣнешь и
 акоже тва мнлость и тебе
 любо . боже ты приде съ не-
 бесе, оуже са да къ мжкж за
 късь народъ . да бы ны
 зьлодью оталь . отымн ма
 вьсьмъ зьлодьемъ . мнло-
 стнбьмь боже тебе поржж
 ме тьло . и моек джшж и
 мои словеса . и ме дьло и
 моек волек и моек вьрж и мон
 жнвотъ . и да бымъ оуслы-
 шалъ на сждьнымъ днь тво-
 ек мнлость великъ съ теми
 бже вьзовешь твоимн оу-
 сты . придете отьца ме-
 га изкомени . примете вьзъ-
 не вьсеанне и вьзънымъ жн-
 вотъ . иже бы есть оу-
 готовлено из вька къ вькъ
 амен .

2.

Дце бы дьдъ нашъ не съ-
 грѣшилъ, те вькы кмоу бь
 жити, старости не приемлж-
 цоу . николижде же пьуали

5 sali neimugi nislzna
 6 7 telezeimoki núuvuę ki-
 8 gemubesiti bone | se
 9 zavuzitiubui ne | priiaz-
 10 ninu uvignan | Odszlau-
 11 uibosigę Potom | nana-
 12 rodzlovuezki | strazti
 13 Ipetzali boi | do neimoki
 14 Ibzre | duzemirt Ipagi
 15 bra | tri ia pomenem
 16 ze dai zino ueebosi na |
 17 resemze botomu Oz- |
 18 stanem zich mirzcih | del
 19 Ese sunt dela soto | nina
 20 Esetrebu tuorim | bra-
 21 tra Oclevuetam Ese | ta-
 22 tua Ese raszboi Ese pul-
 23 ti | ugongenige Ese roti
 24 Choi | se Ih ne pazem
 25 nuge pre | stopam Ese ne
 26 nauuzt | nizce teh del
 27 mirzene | pred bosima
 28 ozima mo | sete potomu
 29 zinci uvi | deti Izami ra-
 30 zumeti | esebese priu-
 31 uae zlou | uezi Uliza ta-
 32 zie aco | se imuigezim
 33 tere ne | priiaznina uz-
 34 nenauvi | desse A bosiu
 35 uzliubise || da botomu
 36 nine Uciru | vah ich cla-
 37 nam ze Imod | lim ze im
 38 Izesti ich | pigem I
 39 obeti nasse im | nezem
 40 Ozcepasgenige | telez

не имѣи ^{нec} ни слѣзна тѣлсс
 и мѣки • нѣ бѣ вѣвѣ иемоу
 бѣ жити • ^{post. ca. nom. iusticia} понеже завистнѣ
 бы ^{post. d. iust. iust.} неприкзиннѣк кыгъ-
 нанъ отъ славы божня • по-
 томъ на народъ ^{post. d. iust. iust.} уловѣу-
 скыи страсти и неуаи пон-
 дж и немоци и безъ урѣдоу
 смърть • и пакы ^{post. d. iust. iust.} братних
^{post. d. iust. iust.} поманѣмъса да и сынове
 божни ^{post. d. iust. iust.} нареуемъса, по томоу
 останѣмъ ^{post. d. iust. iust.} снхъ мързѣкы-
 нхъ дѣлъ ^{post. d. iust. iust.} кже сжѣ дѣла со-
 тонина • ^{post. d. iust. iust.} еже трѣбж творимъ,
 брата ^{post. d. iust. iust.} оклеветаемъ • еже
 татѣла • ^{post. d. iust. iust.} еже разбон еже
^{post. d. iust. iust.} пльти оутоиенни • еже ро-
 ты ^{post. d. iust. iust.} хождѣне нхъ не пасемъ
 нѣ ^{post. d. iust. iust.} я прѣстѣпимъ • еже не-
 нависть. ^{post. d. iust. iust.} нууъ ю тѣхъ дѣлъ
 мързѣнѣе ^{post. d. iust. iust.} прѣдъ божниа
 оуниа • ^{post. d. iust. iust.} можете по томоу
 сынѣци ^{post. d. iust. iust.} видѣти и сами ра-
 зоумѣти • ^{post. d. iust. iust.} еже бѣша прѣкѣе
 уловѣци ^{post. d. iust. iust.} къ лица тацѣжде
 ако же и мы ^{post. d. iust. iust.} исмѣ, тере не-
^{post. d. iust. iust.} прикзинна ^{post. d. iust. iust.} къзненавидѣша
 а ^{post. d. iust. iust.} божня ^{post. d. iust. iust.} бѣзмосиша, да
 по томоу ^{post. d. iust. iust.} нѣне къ цѣркѣ-
 вахъ ^{post. d. iust. iust.} нхъ ^{post. d. iust. iust.} кланиемъса и мод-
^{post. d. iust. iust.} лнимса ^{post. d. iust. iust.} нмъ и уѣсти нхъ пи-
^{post. d. iust. iust.} емъ и обѣти ^{post. d. iust. iust.} наша нмъ не-
^{post. d. iust. iust.} семъ о ^{post. d. iust. iust.} спласеннѣ тѣлссѣ на-
^{post. d. iust. iust.} шнхъ и ^{post. d. iust. iust.} доушѣ ^{post. d. iust. iust.} ншнхъ •
^{post. d. iust. iust.} тѣждѣже ^{post. d. iust. iust.} можемъ и ^{post. d. iust. iust.} мы ^{post. d. iust. iust.} исре

41 nasih idus nasih | Ti-
 gesemosem imui este |
 42 buiti ecce tage dela |
 43 nasnem delati iaseo |
 44 45 ni delase Onibo las | na
 46 natrovuechu seg | na na
 47 boiachu bozza | obuia-
 48 chu naga ode | achu ma-
 49 lo mogoncka | uime bo-
 50 sie bozzekacho | mrzna
 51 zigreahu stran | na bod
 52 crovvi zuoge | uvedechu
 53 Utim | nizah iuzelez-
 54 neh | vvosich Uclepenih |
 55 bozzekachu I u ime |
 56 57 bosie te utessahu | temi
 58 temitize deli | bogu bri-
 59 plisaze taco | zinzi inam
 60 ze mod | liti tomuge
 61 vuireh | nemo Otzu Goz-
 62 podi dos | dani tamo
 63 ge vzed | li vzezarstuo
 64 suoge | Ese iest úgo-
 65 touleno iz | coní doconi
 66 izvvo | lenico^m bosiem I
 67 gezm | bratria bozuuani
 68 ib | bgeni Egosenemo-
 69 sem || niki se liza ni
 70 ueri | ti nikakosé ubega- |
 71 72 ti nugestati pred | sto
 73 lom bosigem ze | zopir-
 74 nicom nasim | zezlod-
 75 gem starim | igestze
 76 pred bosí | ma osima
 77 vzaco | mu zuoimi vzti |

БЫТИ, ЛЦЕ ТАЖДЕ ДѢЛА НАУЪ-
 НЕМЪ ДѢЛАТИ ЕЖЕ ОНИ ДѢ-
 ЛАША • ОНИ БО ЛАУЪИА НАТРО-
 ВИХЪЖ • ЖАДЪИА НАПОУХЪЖ • БО-
 СА ОБОУХЪЖ • НАГА ОДЪИХЪЖ •
 МАЛОМОГЪЩА ВЪ ИМА БОЖИЕ
 ПОСТЫХЪЖ • МРЪЗНА СЪГРЕШ-
 ХЪЖ СТРАШНА ПОДЪ БРОВЪ
 СВОИА ВЪВЕДИХЪЖ, ВЪ ТЫМЪ-
 НИИХЪЖ И ВЪ ЖЕЛЪЗЪИХЪЖ
 ВЪЖИХЪЖ ВЪКЛЪПЕНЪХЪЖ ПО-
 СЫРАХЪЖ • И ВЪ ИМА БОЖИЕ
 ТЫ ОУТЪИНАХЪЖ • ТЫИ • ТЫИ
 ТИ СА ДѢЛЪ БОГОУ ПРИБЛИ-
 ЖИША • ТАКО СЫНЪЦИ И НАМЪ
 СА МОДАНТИ ТОМОУ ІЕ ВРЪХЪ
 НЕМОУ ОТЬОУ ГОСПОДИ, ДОЖЕ
 ДА НЫ ТАМОЖДЕ ВЪСЕДИИ ВЪ
 ЦЕСАРСТВО СВОЕ ІЕЖЕ ІЕСТЬ ОУ-
 ГОТОВАМЕНО ИСКОНИ ДОКОНИ
 ИЗВОМЕНИКОМЪ БОЖИЕМЪ • И
 ІЕСМЪ БРАТРИИ ПОЗЪВАНИ И
 БЫЕНИ ІЕГОЖЕ НЕ МОЖЕМЪ НИ-
 КЪРЪЖЕ БНУА НЫ ОУКРЫТИ •
 НИКАКОЖЕ ОУБЪГАТИ • НЪ ІЕ
 СТАТИ ПРѢДЪ СТОЛОМЪ БОЖИ-
 ЕМЪ СЪ СЪЛЪРИНКОМЪ НАШИМЪ
 СЪ ЗЪЛОДЪЕМЪ СТАРЫМЪ; И
 ІЕСТЬ СЕ ПРѢДЪ БОЖИИМА ОУИ-
 МА ВЪСЪКОМОУ СВОИИИ ОУ-
 СТЫ И СВОИМЪ ГЛАГОЛОМЪ ИС-
 ПОВѢДАТИ ІЕЖЕ ІЕ НА СЕМЪ СВѢ-
 ТѢ КЪЖДО СЪТКОРВАЪ ЛИ-
 БО ЕЖДИ ДОБРО ЛИБО ЛИ СЯ
 ЗЪЛО • ДА КЪ ТОМОУ ДЪНИ

78 79 izuoim glagolom | izbo-
 80 vuedati Esege | nasem
 81 zuete chisto | stuoril
 82 libo bodi do | bro libo
 83 lizi zlo | Dactomudini
 84 zinzi | muzlite ide ne
 85 ca | moze vcloniti nu ||
 86 ge pred bosima osima |
 87 88 stati izio prio imeti | iuse
 89 gezim bovvedal | Nas
 90 gozbod zueti cruz | ise
 91 gest bali teleznassih | i
 zpasitel dussnassih ton |
 92 bozzledine balouvani |
 93 ge pozledge pozstav |
 94 iucazalge im seze nam |
 95 dozstoi odgego zavue |
 96 kati igemu zeoteti |
 97 preise nassi zes ztoco |
 98 stradacho nebo ie te |
 99 pechu metlami ipri |
 100 nizse ogni pecsachv |
 101 imetsi tnachu ipolezv |
 102 vuesachu iselezni cliusi |
 103 ge raztrgachu atobac |
 104 mui ninge nasu prau |
 105 dnu vuerun iprandv |
 106 izbovnediu toiemosim |
 107 ztoriti eseoni to vue- |
 108 lico strastiu stuorise |
 109 dapotomu zinzi bosu |
 110 raba prizzuause tere |
 111 im grechi vuasa poste |
 112 te fim izpovvedni bo |
 113 dete grechov uuasih.

СЫНЬЦИ МЫСАНТЕ НДЕ НЕ КА-
 МО СА ОУКЛОНИТИ НЪ ІЕ
 ПРѢДЪ БОЖИИМА ОУИМА СТА-
 ТИ И СНЕК ПЪРКЪ ИМЪТИ ІЖЕ
 ІЕСМЪ ПОВѢДААЪ . НАИЪ ГОС-
 ПОДЪ СКАТЫИ КРИСТОУСЪ ІЖЕ
 ІЕСТЬ КЛАНИ ТЪЛЕСЪ ІДИИИХЪ И
 СЪПАСИТЕЛЬ ДУШЪ НАШИИХЪ .
 ТЫИЪ ПОСЛАДЪИЕ БЛЮВАНІЕ
 ПОСЛАДИ ПОСТАВИ . ОУКАЗААЪ
 ІЕ ИМЪЖЕ СА НАМЪ ДОСТОИ ОТЬ
 ІЕГО ЗАВЪЩАТИ И ІЕМОУ СА ОТА-
 ТИ . ПРѢЖДЪИЕ НАШИ ЖЕСТОКО
 СТРАДААХЪ . НЕ БО ІА ТЕНАХЪ МЕ-
 ТЪЛАМИ И ПРНЪЗЪИЕ ОГНИ
 ПЕУАХЪ И МЕУИ ТЪНАХЪ И
 ПО ЛЪСОУ ВЪШАХЪ И ЖЕЛЪЗЪ-
 НЫ КЛОУИ ІА РАСТРЪГАХЪ . А
 ТО ПAKЪ МЫ ІТЪИЪ НАШЕК
 ПРЪВЪДНОЕК ВЪРОЖ И ПРЪ-
 ВЪДНОЕК ІСПОКЪДНЕК ТОЖДЕ
 МОЖЕМЪ СЪТВОРИТИ ІЖЕ ОНИ
 ТОЕК БЕСНОЕК СТРАСТНЕК СЪ-
 ТВОРИША . ДА ПОТОМОУ СЫНЬ-
 ЦИ . БОЖИИ РАБА ПРИЗЪВА-
 ЕТЬШЕ . ТЕРЕ ИМЪ ГРѢХЫ ВАША
 ПОУЪТЪТЕ И ИМЪ ІСПОКЪДЪ-
 НИ БЛАДТЕ ГРѢХОВЪ КАШИИХЪ .

1 2 Iazze zaglagolo | zlo-
 3 deiu . I uzem iego | de-
 4 lom . I uzem iego | lep-
 5 cam . Tose nue | ruin
 6 u bog uze mo | goki . I
 7 u iega zin ; | I u zuueti
 8 duh . Data | tri imena .
 9 edin bog | gozpod zu-
 10 ueti . | ise zuori nebo .
 11 12 Iz | emlo . Tose izco ie | ga
 13 milozti . I sċe | ma-
 14 riae . I sċe mic | hahela .
 15 I sċe pe | tra . Iuseh
 16 bosih zil . | Iuzeh bosih
 17 19 mose | nic . Iuseh ꙗ za ||
 19 connic . Iuseh zu&ih |
 deuuiz . Iuzeh ꙗ moki |
 20 Da mirasite napomo-
 21 ki biti . Ki bogu moih
 22 gre | chou . Dabim cisto
 23 iz | pouued ztuoril . Iod |
 24 puztic otboga priel . |
 25 Bogu uze mogokemu |
 26 izpouuede uze moie |
 27 greche . Isċe marie . |
 28 Uzeh nepraudnih del . |
 29 inepraudnega pomisle-
 30 ʒa . | Ese iesem uuċde
 31 ztuo | ril . ili neuuede.
 32 nudmi | ili lubmi zpe ili
 33 bde . | Uzpitnih rotah |
 34 Vlisnih | resih . vtatbi-
 35 nah . Uznicistvę . || Ula-

МЪЗЪ СЪ ЗАГЛАГОЛЕХ ЗЪЛОДЪЮ
 И ВЪСЪМЪ ЯГО ДЪЛОМЪ И
 ВЪСЪМЪ ЯГО ЛЬНОЦАМЪ . ТОЖЕ
 ВЪРОУЖЪ ВЪ БОГЪ ВЪСЪМОГЪЩИ
 И ВЪ ЯГА СЪНЪ И ВЪ СКАТЫН
 ДОУХЪ . ДА ТА ТРИ ИМЕНА .
 ЕДИНЪ БОГЪ ГОСПОДЪ СКАТЫН
 НАЖЕ СЪТВОРИ НЕБО И ЗЕМЛЕЖ .
 ТОЖЕ ИСКЪ ЯГА МИЛОСТИ И
 СКАТЫНА МАРНА . И СКАТАГО
 МИХАЕЛА . И СКАТАГО ПЕТРА .
 И ВЪСЪХЪ БОЖНИХЪ СЪЛЪ И
 ВЪСЪХЪ БОЖНИХЪ МЪЖУСНИКЪ
 И ВЪСЪХЪ БОЖНИХЪ ЗАКОНЪ-
 НИКЪ И ВЪСЪХЪ СКАТЫНЪ
 ДЪВЕНЦЪ И ВЪСЪХЪ БОЖНИХЪ
 МОЩИИ ДА МИ РАУНТЕ НА ПО-
 МОЩЪ БЫТИ . КЪ БОГОУ МО-
 НИХЪ ГРѢХОЕЪ . ДА БЫМЪ
 УНСТЪЖ ИСПОВЕДЪ СЪТВОРИЛЪ
 И ОТЪНОУСТЪКЪ ОТЪ БОГА
 ПРИМАЛЪ . БОГОУ ВЪСЪМОГЪЩЕ-
 МОУ ИСПОВЕДЪ ВЪСА МОИ ГРѢ-
 ХЫ . И СКАТЫН МАРНИ, ВЪСЪХЪ
 НЕПРАВЪДЪНЪХЪ ДЪЛЪ И НЕ-
 ПРАВЪДЪНЕГА ПОМЪШЛЕННИА
 ЕЖЕ ЕСМЪ ВЪДЪМЪ СЪТВОРИЛЪ
 ИЛИ НЕ ВЪДЪМЪ . НАДЪМЪ ИЛИ
 ЛЮБЪМЪ . СЪНА НАН БЪДА, ВЪ
 СЪПЪТЫНЪХЪ РОТАХЪ, ВЪ
 ЛЪЖЪНЪХЪ РЪУХЪ ВЪ ТАТЬ-
 БИНАХЪ . ВЪ ЗИНУНСТЕЪ, ВЪ ЛА-

comztue · Vlichogeden · |
 36 Vlichopiti · Vuzmztue ·
 37 Iuuzemlichu diani · Ese |
 38 iesem ztuoril protiuuo |
 39 bogu · odtogo dine |
 40 ponese x̄pen bih · dase |
 41 dodiniz negodine · То-
 42 go | uzego izpoueden
 43 bodo · | Bogu · Isče ma-
 44 rii · I s̄čo laurenzu goz-
 45 podi · | Iuzem zuetim · I
 46 tebe | bosī rabe · Caiuze
 47 moih grechou · Iradze |
 48 49 chocu caiati · elicose | zi-
 50 mizla imam eche | me
 51 bose postedisi · Daimi |
 52 bose gozpodi · tunoiu ||
 53 milozt · dabim nez | ra-
 54 men · i neztiden | nazu-
 55 dinem dine · | predtui-
 56 ma osima | ztoial · igdase
 57 pri | des zodit · Siuim · |
 58 59 Imrtuim · comusdo | po
 60 zuem dele · Tebe | bose
 61 miloztivui | poruso uza
 62 moia | zlouuez Imoia |
 63 dela · I moie pomis |
 64 lenie · I moie zridze · |
 65 I moie telo · Imoi | siu-
 66 uot · I moiu dusu · |
 67 68 Criste bosī zinu · | ise
 69 iezi razil · nazi || zu &
 70 priti · gres | nike isbau-
 71 uiti · ot | zlodeine ob-
 72 lazti · | Uchrani me ot

бѣмствѣ · въ анхоидѣнии,
 въ анхоитни · въ оуспас-
 твѣ и въ вѣсемь анходѣ-
 нни · еже иемь сътворишь
 протнеж когоу · отъ того
 дѣне понеже христенъ бѣхъ ·
 даже до днѣшнѣшаго дѣне ·
 того вѣсего испокѣднѣ бѣ-
 дѣ бѣгоу и сватѣи марни
 и скатомоу лауренцоу гос-
 поди и вѣсѣмъ сватѣмъ · и
 тебѣ божи рабе · какъса мо-
 ихъ грѣховъ и радѣ са хоцѣшъ
 каити иланкоже съмысла и-
 мамъ лице ма боже пошта-
 днши · дан ми боже господи
 твоѣи милост да бѣмъ не
 срамнѣнъ и нестыднѣнъ на сѣ-
 днѣмъ дѣни прѣдѣ тенма
 оуниа стоимъ иегдаже при-
 дешъ сѣднѣи живѣмъ и мрѣ-
 тѣмъ · комождо но свемъ
 дѣлѣ · тебѣ боже милости-
 вѣи порѣжѣ вѣсѣхъ моихъ сло-
 ес · и моихъ дѣл · мое помыш-
 ленне и мое срьдѣе и мое
 тело · и мой животъ и мое
 доушѣ · кристе божи сыноу
 нже иси раунѣи на съ свѣтъ
 прити · грѣшнѣицы изба-
 вити отъ злодѣнны об-
 ластн оухранн ма отъ вѣсѣга

73 uzega | zla · Izpazime |
 74 vuzem blase · | AMEN.
 76 amen.

ЗЛА · И СПАСИ МА ВЪ ВСЕМЪ
 БЛАЗЕ · АМЕН, АМЕН.

C i r i l s k o .

I. Iz Supraselskega rokopisa.

1.

Мѣсаца марта въ м. житиѣ Григора папы
 роумьскаго.

Блаженъ Григорин поставиенъ бысть патриархъ свя-
 тыи божии црѣкви римьстѣи, а прѣжде патриаршества црѣвно-
 ризьцѣ въ въ монастыри скатааго апостола Андрейа, нарицае-
 мааго Кноскауря, близъ святоюю мжуеникоу Юлиа и Паула.
 Блаше же игоуменъ того монастырь, мати же него блаженнаи
 Силвнн живѣаше близъ братъ скатааго Паула апостола на
 мѣсть нарицаемъ въ мѣла нова. тѣ же блаженъ Григорин
 югда съдѣаше въ хъзнии своен и писалие, приде къ нему
 маломошть, мола и н глагола. помилуи ма, рабе бога въ-
 шыньнаго, яко старьшина бѣхъ корабьинкомъ, и истопихомъ
 са и погоуенхомъ много имѣние, и сею и стужде. любо-
 ништин же и по истинѣ рабъ христосовъ призывавъ слоужъ
 своего глагола юмоу: брате, шедъ даждъ семоу ̄ златицѣ.
 братъ же шедъ сътвори, якоже повелъ юмоу рабъ божии Гри-
 горин, и дастъ маломошти ̄ златицѣ, и отиде. пакы оубо
 мало премоудивъ въ тѣжде день приде тѣжде маломошть къ
 блаженюоумоу Григороу глагола: помилуи ма, рабе бога
 въшыньнаго, яко много погоуенхъ, а мало ми еси далъ бла-
 женъи же призвавъ слоужъ своего глагола юмоу: иди, брате,
 даждъ юмоу дроужьж ̄ златицѣ. сътвори же братъ тако.
 възъмъ же ништин ̄ златицѣ отиде. пакы же мало помоу-
 дивъ третне въ тѣжде днь приде къ блаженюоумз Григорню
 глагола: помилуи ма, рабе бога въшыньнаго, даждъ ми дроу-

ПОСЛАЛА СЪ КОУЦНЬ БЛАЖЕННА СЛАВНА МАТИ ТВОЯ, И ДА ОУВЪСН,
 ККО ОТЪ ДНЕ ТОГО, ОТЪ НЕЛИЖЕ ПОДА МИ СЪ ДАГОТРЪПНИЕМЪ
 И ПРОСТОМЪ СРЪДЦЕМЪ, НАРЕУЕ ТА ГОСПОДЬ ПАТРИАРХОУ БЫТИ
 СВЯТЫ ПРЪККИ СКОЕН, ЗА НАЖЕ И КРВЬ СВОЮ ПРОЛИЗ, И БЫТИ
 ТИ ПРЪИМЪНИКОУ И НАМЪСТИНКОУ ВРЪХОВНАГО АПОСТОЛА ПЕТРА-
 ГЛАГОЛА ЖЕ КЪ ИМОУ БЛАЖЕНЫИ ГРИГОРИИ ККО ВЪСИ ТЫ, ККО
 ТЪГДА НАРЕУЕ ГОСПОДЬ БЫТИ МНЪ ПАТРИАРХОУ; ОНЪ ЖЕ ОТЪВЪ-
 ШТАВЪ РЕУЕ: НЕ ИЕЛМА ЛИ АГГЕЛЪ ГОСПОДА ВЪСЪДРЪЖИТЕЛЯ ИСМЪ
 АЗЪ, ТО ТОГО РАДИ ВЪДЪ, И ТОГДА БО ГОСПОДЬ МА БЪ ПОСЛАЛЪ
 КЪ ТЕБЪ ИСКОУСИТИ ОУСРЪДНЪ ТВОИ: АШТЕ ОУБО УЛОВЪКОЛЮБИЕ
 А НЕ УЛОВЪКОМЪ ТВОРИШИ ВЪДЪТИ ИМОСТЬ СВОЮ. БЛАЖЕНЫИ
 ЖЕ ТО СЛЫШАВЪ ОУБОМЪ СЯ, НЕ ОУБО БЪЛШЕ ДО ТОЛЪ ВЪДЪЛЪ
 АГГЕЛА, АКЪ КЪ УЛОВЪКОУ БО БЕСЪДОКА И ВЪЗИРА НА ИЪ. РЕУЕ
 ЖЕ АГГЕЛЪ КЪ БЛАЖЕНОУОУМОУ: НЕ БОИ СЯ, СЕ, ПОСЛАЛЪ
 МА ИЕСТЬ ГОСПОДЬ ДА БЪДЪ СЪ ТОБОЮ ВЪ ЖИТИИ СЕМЪ. БЛАЖЕ-
 НЫИ ЖЕ СЛЫШАВЪ ТО ОТЪ АГГЕЛА НАДЕ ИИЦЪ НА ЗЕМИ, И ПО-
 КЛОНИ СЯ ГОСПОДОУ ГЛАГОЛА: АШТЕ МАМАГО ТОГО РАДИ ДЛАИНА И
 ИИУЕСОЖЕ СЖИТА ТОЛКО ИМОЖЕСТВО ШТЕДРОТЪ ПОКАЗА О МНЪ
 ПРЪИМОСТНИКЪИ ГОСПОДЬ, ККОЖЕ АГГЕЛА СКОЕГО ПОСЛАТИ КЪ
 МНЪ, БЫТИ ИМОУ СЪ ИМОЮ ВЪ НИЪ, КАКОЮ ОУБО САЛЪТЫ СЪПО-
 ДОБАТЬ СЯ ПРЪВЪИВАЕШТИИ ВЪ ЗАПОВЪДЕХЪ ЕГО И ДЪЛАЕШТЕ
 ПРАВДЪ, БЕЗЪ ЛЪЖА БО ИЕСТЬ РЕКЪИ, ККО ИМОСТЬ ХЕЛАНТЪ СЯ
 НА СЪДЪ, И ИМОУЧИИ ИИИТА ВЪ ЗАЕМЪ ДАЕШЪ БОГОУ. ТЪ ЖЕ
 СМЪ АГГЕЛЪСКИИ ГОСПОДЬ СТРОИИ УЛОВЪУСКОЕ СЪПАСЕНИЕ ГЛАГОЛЕТЪ
 КЪ О ДЕСИЖЕ СТОИШТИИИ ГРАДЪТЕ, БЛАГОСЛОВИЕНИИ ОТЬЦА МОЕГО,
 ПРИИИШТЕ ОУГОТОВАНОЮ КЪМЪ ЦЪСАРСТВО ОТЪ НАУАЛА ИИРОУ
 АЛУЕИЪ БО ВЪХЪ, И ДАШЕ МИ ИАШЕ, ЖЕДЪИИЪ ВЪХЪ, И ИАПОИШТЕ
 МА, СТРАИИЕЪ ВЪХЪ, И ИАВЕДОШЕ МА, БОЛЪХЪ, И ПРИСЪТИШТЕ
 МЕНЕ, НАГЪ ВЪХЪ, И ОБЪБКОШЕ МА, КЪ ТЕМЪИИЦИ, И ПРИДОШЕ
 КЪ МНЪ, ИЕЛМА ОУБО СЪТВОРИШТЕ ИЕДИМОУ ОТЪ БРАТИИ СЕИ
 МОИ ХОУДЪИ, ТО МНЪ СЪТВОРИШТЕ: БЪДИ ЖЕ ВЪСЪМЪ НАМЪ ПО-
 УИТАЕШТИИИИ ЖЕ И ПОСЛОУШАЕШТИИИИ ОУСЛЫИИИИ БЛАЖЕНЫИ
 ТЪ ГЛАСЪ, И ВЪУИИИИИХЪ БЛАГЪИИЪ, ИАЖЕ ОУГОТОВА БОГЪ ЛЮБАШТИИИИИ
 И, ДА ИЪ СЪПРИИИИИИИИ СЪТВОРИШЪ ХРИСТОСЪ БОГЪ ПРЪ-
 ИИИИИИИ РАДИ МАТЕРЕ ЕГО СВЯТЫИИ БОГОРОДИЦА, ККО ТОМОУ ПО-

ДОБАЛЪ СЛАВА, УСТЬ И ПОКЛАНІАНІЕ, ИЛИК И ПРИСНО И ВЪ
ВЪКЪ ВЪКОМЪ АМИН.

2.

МОЛИТВА СКАТАЛГО ПІФОНІА, ИЖЕ СЯ ОБРЪТЕ
КЪ НИО ПИСАНІЕ.

И ВЪ СИХЪ КНИГАХЪ УТЕ СЯ РОУМЬСКЪ ПІФОНІИ САМЪ СЯ
ИСПОВѢДА КРЪСТИИНА СЪИТА, ЖИЕЪ ДА СЯ СЪЖЕЖЕТЪ И ОУГОДНО
ВЪСТЬ БЛАЖЕНЪИИ ЖЕ ШЕДЪ НА МЪСТО, ИЖДЕЖЕ БЛАШЕ ОГНЬ РАЖ-
ДЪЖЕНЪ, ВИДЪКЪ ПААМЕНЬ ПАААНТЬ, МОАИ СЯ ВЕДЪИТИИИЪ ИГО
ВОННОМЪ, ОСЛАЕНТИ ИМОУ УАСЪ МАЛЪ, ДА МОЛИТВЪ СЪТКОРИТЪ
И ПРЪКЛОНИЕЪ КОЛЕНЪ И ВЪЗДЪЕЪ РЪЦЕ НИИЪ ПОДЪДРЪЖАШТЕМЪ
ИГО, САМЪ БО ОТЪ ИНОГА ИСЪИИИ НЕ МОЖАШЕ О СЕБЕ РЪКОУ
ВЪЗДЪТИ, ИАУА ЖЕ МОЛИТИ СЯ ГОСПОДОУ И ГААГОАТИ СЛАВА ТЕБЪ,
ІСУ ХРИСТОСЕ, СЪИНОУ БОЖИИ ИНОУАДЪИ, СЪ НИИЪ СЪИ ПРИСНО,
СЛОВО БОЖИЕ, ЖИВАИ СИЛА И ЖИЕТИ ТВОРА ВЪСА, СЪКРОВИИШЕ
ОУОУ ВЕДЪИИО, БЛАГОЕ КОРСИИЕ ИОВОУОУМОУ СДОУ, ИЖЕ КЪ
БОГОУ ПЛОДОПРИНОШЕНІИУ НАШЕМОУ, БЕЗЪ ЛЪЖА НАДЕЖДА ПОЗИ-
ВЪИИИИИЪ ТОБОЕЪ ОТЪЦА И СКАТАЛГО ДОУХА, КЪИЕЦЪ СЛАВЪ ОТЪЦОУ
ИЖЕ РАЗИУЪИИИИХЪ СВЪТЪ ИСПОВЕДАНІИУ НАШЕМОУ СЪПАНАЕМЪ
НА БЛАЖЪ КОИЪ ОТЪЦОУ, ТАИИА СЪБРЪВЕНАИА ОТЪ ВЪКЪ И НИИЪ
ОБЛУИИИИИА НАСЪ РАДИ ИСПОВЕДАЖИТИИИЪ ВЛАДЪУЕСТВО ТВОЕ,
СТРОИТЕЛЪ ВЪСЕН ТВАРИ, ДРЪЖАН КРЪИИЪ НЕБЕСЪИИИЪ, ИЖЕ ИЕСТЪ
СВАТИИ ДОУХЪ, И ИЗБАВА БЪСЪ ДОУШЪ КАТАИИИЪ СЯ ВЪ ГОРЕСТИ
ДИАКОЛОВЪ, ИЖЕ, ДЪЛАТЕЛЪ ДОБРЪИИ, РАЗАЖУИА ДОУХОМЪ СВАТИИИИЪ
ПЪВЪТИ ПЪИИИИИЦА, ХЛЪБЪ НЕБЕСЪСЪКИИ ОУТВЕРЪЖДАИА СРЪДЪЦА ВЕДЪ-
ИТИИИИЪ ДОБРАИ ТВОИХЪ ДЪАИИИ, ВИНО БЛАГОЕ ИОВАГО ВИНОГРАДА,
КЕСЕААИ И СВЪТЪЛОТВОРАИ АИЦА ОЖИДАЖИТИИИЪ ПРИХОДА ТВОЕ-
ГО, ИСТОУИИИЪ ЖИВОТВОРАИШТОУОУМОУ ДОУХОУ, ИЕРАЗАЖУИИИИА ДЕ-
СИИИЦА ОТЪЦА, ЖИЕТИИ ОБРАЗЪ ОТЪЗЪ ПОДОБИИО, ТИХОЕ ОТИИИИЕ
НАВЪАЖИТИИИЪ, НАДЕЖДА БЕЗИНАДЕЖДЪИИИИЪ, СВАТОСТЬ БОЖИИ
БЛАГОДЪТИ, ПРЪВЕДЪИИИИ СЪДИИ, ИЪЗДОДАЕТИИЪ ИСПОВЕДАЖИТИИИИЪ
СА ПРЪДЪ УЛОВЪКЪИ, ПЪТЪ ВОДАИ КЪ ОТЪЦОУ, ДЪВРИ ОУОУ ВЪХО-
ДОУ, ПАСТОУХЪ БЛАГИИ ПОЛОЖИЕТИИ ДОУШЪ ЗА ОКЪЦА, И ИЕНЕ
ГРЪИИИИАГО ИЗБАВЕНЪ ОТЪ ВЪКЪ, ВЪСЪИДЕ СЪИ, ИЖДЕЖЕ ТА КТО

ПОМОЛИТЬ, ИСТИННОЕ ЦЕСАРСТВО, НОКОЮ БРЪМЕНЪНЫМЪ, ВРА-
 УОУ БОЛАШТИНЫМЪ ДОУШАМИ, ИЖЕ БОЖИЕ КЛАСТНЕЖ ОСТАВЫМА ГРѢХЪ,
 ВЪНЕЦЪ МЪУСНИКОМЪ. ИСТИНЪНЫ БОГЪ, ИЖЕ НАДЪ ВЪСЫН БОГЪ
 СЪ СЫНОМЪ И СВАТЫНЫМЪ И ЖИВОТВОРАШТИНЫМЪ И НЕРАЗЛУЧНЫМЪ
 ОТЪ БОЖИЯ СЛАВЫ И СВАТАГО ДОУХА ТВОЕГО КЪ ТА ЖИВЪИ И
 ВЪСА, ИЖЕ НА НЕБЕСЕХЪ И НА ЗЕМИ И КЪ МОРИ ИСПАЛНѢА ПРИ-
 ХОДОМЪ, И СТРОИ И ПОДАИ ПИШЪ ВЪСЕН ПЛЪТИ, ТЕБѢ ПОДОБАТЬ
 ХЕЛАА, СЛАВА, ВЕЛИКОЛЪПОТНЕ, СВАТОСТЬ ОЦЮУ И СВАТОУОУМОУ
 ДОУХОУ ВЪ ВЪКЪ АМИНЪ. И СЕ РЕКЪ СЛЫШАШТЕМЪ ВЪСЫМЪ
 СЪТВОРИТЬ ХРИСТОСОВО ЗНАМЕННЕ ВЪЛЪЗЕ КЪ ОГНЬ И ЗИЖЕВЪ
 ПРѢДА ДОУШЪ И СЪКОУУА СА СВАТЫИ МЪУСНИКЪ БОЖИИ КЪ
 ЗИУРЪНИИ. АЗЪ ЖЕ КЛАСЪ КЪ ЄФЕСЪ СЫ ВЪ ТО ВРЪМА ОУПРАЗНИКЪ
 СА ОТЪ ДѢЛА ЦЕСАРА ПРЪИНСАХЪ ПРОТАЪКОВАВЪ ОТЪ РОУМЪСКА
 ЯЗЫКА НА ГРЪЦЕСКЪ.

II. Iz Ostromirskiego evangelja.

1. Mat. VI. 1—33.

1 РЕЧЕ ГОСПОДЪ: ВЪНИМАЙТЕ МИЛОСТЫНИА ВАШЕА НЕТВОРИТИ
 ПРѢДЪ УЛОВЪКЪ, ДА ВИДИИ БЖДЕТЕ НИИ: АЩЕ ЛИ ЖЕ НИ
 2 МЪЗДЫ НИМААТЕ ОТЪ ОТЬЦА ВАШЕГО, ИЖЕ ИЕСТЪ НА НЕБЕСЕХЪ.
 ИГДА ОУБО ТВОРИШИ МИЛОСТЫНИКЪ, НЕВЪСТРЖЕН ПРѢДЪ СОБОЖЪ,
 ИЖО ЛИЦЕМЪРИ ТВОРИАТЬ КЪ СЪБОРИЩИНЪХЪ И КЪ СТЬГНАХЪ, ДА
 ПРОСЛАВЯТЬ СА ОТЪ УЛОВЪКЪ: АМИИ ГЛАГОЛЪ ВАМЪ, ИЖО ВЪСПРИ-
 3 ИМАЮТЬ МЪЗДЪ СВОЕЖЪ. ТЕБѢ ЖЕ ТВОРИАЦЮУ МИЛОСТЫНИКЪ, ДА
 4 НЕУОУЧЕШЪ ШЮУИЦА ТВОИХЪ, УЪТО ТВОРИТЬ ДЕСНИЦА ТВОИХЪ. ДА
 БЖДЕТЬ МИЛОСТЫНИИ ТВОИИ КЪ ТАНИИ. И ОТЬЦЪ ТВОИИ ВИДИИ
 5 ВЪ ТАНИИ, ВЪЗДАСТЬ ТЕБѢ ИЖЕ. И ИГДА МОЛИШИ СА, НЕБЖДИ
 ИЖО ЛИЦЕМЪРИ, ИЖО МОБАТЬ НА СЪБОРИЩИНЪХЪ И КЪ СТЬГНАХЪ
 И НА РАСПЪТНИХЪ СТОИАЩЕ МОЛИТИ СА, ДА ИЖАТЬ СА УЛОВЪКОМЪ.
 6 АМИИ ГЛАГОЛЪ ВАМЪ, ИЖО ВЪСПРИИМАЮТЬ МЪЗДЪ СВОЕЖЪ. ТЫЖЕ
 ИГДА МОЛИШИ СА, ВЪНИДИ КЪ КЪЛЪТЬ ТВОЕЖЪ И ЗЪТВОРИ ДЪВРИ
 7 ТВОИИ, И МОЛИ СА ОТЬЦЮУ ТВОЕМОУ КЪ ТАНИИ: И ОТЬЦЪ ТВОИИ
 8 ВИДИИ КЪ ТАНИИ, ВЪЗДАСТЬ ТЕБѢ ИЖЕ. МОЛИАЩЕЖЕ СА НЕ ЛИХО
 9 ГЛАГОЛАТЕ, ИЖО ЖЕ ИЖУИУИНИИ: МЕНАТЬ БО СА, ИЖО КЪ МЪНОЗЪ
 ГЛАГОЛАНИИ СЪОИЕМЪ ОУСАЪИШАИИ БЖДЪТЬ. ИСПОДОБИТЕ СА ОУБО

9 НИМЪ: БѢСТЬ БО ОТЬЦЬ ВАШЪ, ИХЪ ЖЕ ТРѢБОУЮТЕ, ПРѢЖДЕ ПРО-
 10 ШЕННІА ВАШЕГО. ТАКО ОУБО МОЛАНТЕ КЪ СЯ. ОТЬЦЕ НАШЕ, ИЖЕ
 11 ІЕСИ НА НЕБЕСЕХЪ, ДА СКАТНІТЬ СЯ НИМА ТВОЕ, ДА ПРИДЕТЬ ЦАР-
 12 СТВИЕ ТВОЕ, ДА БѢДЕТЬ БОЛІА ТВОІА, ІАКА НА НЕБЕСИ И НА
 13 ЗЕМАН: ХЛѢБЪ НАШЪ НАСЖИЩЕНЪИ ДАЖДЕ НАМЪ ДНЬСЪ: И ОСТАВИ
 14 НАМЪ ДАДЪГЫ НАША, ІАКО И МЫ ОСТАВАЕМЪ ДАДЪЖНИКОМЪ НА-
 15 ШИМЪ: И НЕВѢВЕДИ НАСЪ ВЪ НАПАСТЬ, НЪ ИЗБАВИ НЪІ ОТЬ НЕПРИ-
 16 КУЗНИ. ІАКО ТВОЕ ІЕСТЬ ЦАРСТВІЕ И СИЛА, И СЛАВА КЪ КЪКЪІ АМИИ.

17 14 АЩЕ ОТЬПОУСТИТЕ УЛОВЪКОМЪ СЪГРѢШЕННИХЪ ИХЪ, ОТЬПОУ-
 18 СТИТЬ И ВАМЪ ОТЬЦЬ ВАШЪ НЕБЕСЬИЪИ. АЩЕЛИ НЕОТЬПОУЩА-
 19 ЮТЕ УЛОВЪКОМЪ СЪГРѢШЕННИ ИХЪ, НИ ОТЬЦЬ ВАШЪ ОТЬПОУ-
 20 СТИТЬ ВАМЪ СЪГРѢШЕННИ ВАШИХЪ. ІЕГДА ЖЕ ПОСТИТЕ СЯ, НЕБѢ-
 21 ДЪТЕ ІАКО ЛИЦЕМЪРИ СЕТОУЩІЕ, ПРОСИРАЖАЖЪТЕ БО ЛИЦА СВОІА,
 22 ДА СЯ БЪИША ІАКИАН УЛОВЪКОМЪ ПОСТАЩЕ: АМИИ ГААГОМЪ ВАМЪ,
 23 ІАКО ВЪСПРИМАЕЖЪ МЪЗДЪ СВОЕЖ. ТЫ ЖЕ ПОСТА СЯ ПОМАЖИ
 24 ГААВЪ ТВОЕЖ, И ЛИЦЕ ТВОЕ ОУМЪИ: ДА НЕІВИШИ СЯ УЛОВЪКОМЪ
 25 ПОСТАСА, НЪ ОТЬЮОУ ТВОЕМОУ, ИЖЕ ІЕСТЬ КЪ ТАНИЕ: И ОТЬЦЬ
 26 ТВОИ ВИДИИ КЪ ТАНИЕ, ВЪЗДАСТЬ ТЕБѢ ІАКЪ. НЕСЪКРЫВАИТЕ СЕБѢ
 27 СЪКРОВНИЦЪ НА ЗЕМАН, ИДЕЖЕ УРЪВЪ И ТЪЛІА ТЪЛІТЬ, ИДЕЖЕ ТАТІЕ
 28 ПОДЪКОПАВАЕЖЪ И КРАДЪЖЪ: СЪКРЫВАИТЕ ЖЕ СЕБѢ СЪКРОВНИЦЕ
 29 НА НЕБЕСИ, ИДЕЖЕ НИ УРЪВЪ НИ ТЪЛІА ТЪЛІТЬ, ИДЕЖЕ ТАТІЕ
 30 НЕПОДЪКОПАВАЕЖЪ НИ КРАДЪЖЪ. ИДЕЖЕ БО ІЕСТЬ СЪКРОВНИЦЕ
 31 ВАШЕ, ТОУ ІЕСТЬ И СРЪДЪЦЕ ВАШЕ. СВѢТІАНИКЪ ТЪЛОУ ІЕСТЬ
 32 ОКО: АЩЕ ОУБО БѢДЕТЬ ОКО ТВОЕ ПРОСТО, ВЪСЕ ТЪЛО ТВОЕ
 33 БѢДЕТЬ СВѢТЛО. АЩЕЛИ ОКО ТВОЕ АЖКАВО БѢДЕТЬ, ВЪСЕ ТЪЛО
 34 ТВОЕ ТЪМНО БѢДЕТЬ. АЩЕ ОУБО СВѢТЬ, ИЖЕ ВЪ ТЕБѢ, ТЪМА
 35 ІЕСТЬ, ТО ТЪМА КОЛЫИ; НИКЪИИ ЖЕ БО РАБЪ МОЖЕТЪ ДЪВЕИИ
 36 ГОСПОДИНОМА РАБОТАТИ: АИБО ІЕДИНОГО ВЪЗІЕНАКИДИТЬ, А ДРУ-
 37 ГААГО ВЪЗМОБИТЬ: АИ ІЕДИНОГО ДРЪЖЕНЬСА, А О ДРОУЗЪМЪ НЕ-
 38 РАДИТИ НАУЧЕНЬЕ. НЕМОЖЕТЕ БОГОУ РАБОТАТИ И МАМОИЪ. СЕГО
 39 РАДИ ГААГОМЪ ВАМЪ: НЕПЪЩЕТЕ СЯ ДОУШЕЖ ВАШЕЖ, УЪТО ВЪСТЕ,
 40 НАИ УЪТО ПІИТЕ: НИ ТЪЛЪМЪ ВАШИМЪ, ВЪ УЪТО ОБЛЪЧЕТЕ СЯ:
 41 НЕ ДШААИ БОЛШИИ ІЕСТЬ ПИЩА, И ТЪЛО ОДЕЖДА; ВЪЗЪРНИТЕ
 42 НА ПЪТНИЦА НЕБЕСЬИЪИА, ІАКО НЕСЪБЪЖЪ, НИ ЖЪИЖЪ, НИ СЪБИ-
 43 РАЕЖЪ ВЪ ЖИТЪИНИЦЪ, И ОТЬЦЬ ВАШЪ НЕБЕСЬИЪИИ ПИТАЕЖЪ ІА:

27 не бы ли плаче доуыши ихъ есте; кѣто же отъ васъ пекты са
 28 можеть приложити телеси своимъ лѣкты едннѣ; и о одежди
 29 уѣто пеуете са; съмотрите крнны сельныа, како растятъ;
 30 нестроужають са, ни прѣдѣть. галголоже вамъ, яко ни со-
 ломонъ къ всен слакъ своимъ обмѣе са, яко едннѣ отъ
 31 сихъ. аще же съно сельное дннѣ същѣе, а оуѣтъ къ нещъ
 32 вѣмѣтѣмо, богъ тако одыетъ: колыни плаче васъ малокѣрни;
 33 нещѣте са оубо галголожѣе: уѣто вѣтъ, нан уѣто пиетъ,
 нан уннѣ одеждемъ са; вѣсъхъ бо сихъ изъщѣи нищѣтъ:
 32 вѣсть бо отыѣ вѣшь небесннѣн, яко трѣбоуете вѣсъхъ сихъ.
 33 нищѣте же прѣдѣ цесарьствнѣн божнѣн и правды ѣго, и си
 вѣсѣхъ приложатъ са вамъ.

2. Luk. XIX. 1—10.

1 Къ время оно вѣннде нсоуѣсъ вѣ ѣернхѣ. и се малъ
 2 нменемъ нарицѣемън закхен: и съ бѣ старѣй мѣтаремъ,
 3 и тѣ бѣ богатъ, и искаше видѣти нсоуѣса, кѣто есте: и
 4 неможаше нродымъ, яко телымъ малъ бѣ. и прѣдѣтекъ
 вѣзѣзѣ на сѣбоморнѣ, да виднѣтѣ нсоуѣса, яко тѣдѣ хотѣ-
 5 аше ннмонти. и яко прнде на мѣсто, нѣ зѣрѣвѣт нсоуѣсъ,
 6 вндѣ н, и реуе къ нсемоу: закхенѣ, потѣщавъ са сълѣзи:
 7 дннѣ бо подобаетъ ми въ домоу твоємъ быти. и потѣ-
 8 щавъ са сълѣзе, и прннѣтъ и радоуѣ са. и вндѣкъше н,
 9 рѣпѣтадохѣ, галголожѣе: яко къ грѣшьноу мѣжоу вѣннде
 10 внтатъ. ставъ же закхен реуе къ господохѣ: се полъ нмѣннѣн
 11 моего, господи, дамъ ннщнннѣтъ: и аще нсѣмъ уннѣ кого
 12 обндѣлъ, вѣзвращѣ уѣтворнѣеж: реуе же къ нсемоу нсоуѣсъ:
 13 яко дннѣ спасеннѣ домоу семоу бѣсть, зднѣ и съ сънѣ
 14 авраамѣ есте. прнде бо сънѣ уловѣуѣскнѣн вѣзнскатѣ и
 15 спасетъ погыѣшлага.

III. Iz šišatovskega rokopisa.

1. Act. apost. II. 38—43.

38. Къ ѣны дннѣ реуе Петръ къ модемъ покante се, и
 да крѣстнѣте се вѣждо васъ въ нме нсоу хрнстоѣво въ ѣтъпоу-

иренне грѣховъ и примете дръ светаго доуха. 39. камь бо есть ѡбѣтованне и уedomъ вашимъ и въсьмь дальнимъ, иланко дще призоветь господь богъ нашъ. 40. и нѣмн же словеси большими свѣдѣтельствоваше, и молише галгоме: спасьте се ѿт рода доукваго сего. 41. ѡвн же оубо въ сласть приемыше слово него крѣстнише се, и приложи се въ ть днь доуши кво три тысоуше. 42. въихоу же тръпеще къ оууеныи апостольсцѣ и къ ѡбыреныи и къ прѣломленни хлѣбоу и къ молитвахъ. 43. бысть же въскон доушии страхъ, многа же уоудеса и знаменни апостолы быше въ Нисроусалниехъ.

IV. Iz Šafařikovega dela: „Památky dřevního písemnictví Jihoslovanův.

О писменехъ урѣноризца Храбрѣ.

Прѣжде оубо словѣне немыхѣ книгъ, нѣ урѣтлин и рѣзлин уѣтѣхъ и гатахъ, погани сѣще, крѣстнише же сѣ, римьскани и грѣуьскани писмени нѣждахъ сѣ писати словѣньскѣ рѣуь безъ оустроениа. нѣ како можетъ сѣ писати добрѣ грѣуьскани писмены: богъ, или живѣтъ, или зѣлѣ, или црѣковь, или уланне, или ширѣта, или кдѣ, или ждоу, или юность, или азыкъ и ниа подобиа снмъ? и тако бѣша многа лѣта.

По томъ же уловѣкомьць богъ, строаи все, и неѡставляа уловѣа, рода безъ разоума, нѣ всѣа къ разоумоу привода и спасенню, помилковаѣ родѣ словѣньскѣ, посла нмъ светаго константина философа, нрицдемаго кириа, мѣжа праведиа и истиниа. и сѣтвори нмъ писмена три десате и осмь, ѡва оубо по унноу грѣуьскыхъ писменѣ, ѡва же по словѣньстѣи рѣуи. ѿт прѣваго же науьнѣ по грѣуьскоу: ѡни оубо алфа, а сын азъ, ѿт аза науатъ ѡвое. и квоже ѡни подобаше сѣ жидовьскимъ писменемъ сѣтвориша, тако и сын грѣуьскимъ. жидоке бо прѣвое писма нмѣтъ алефъ, еже сѣ складаеть, оууенне сѣврѣшащѣе, въводиоу дѣтницоу, и галгольщѣе: оуун сѣ, еже естъ алефъ. и грѣци, подобаше се томоу, алфа рѣша. и сподои сѣ реуенне складаниа жидовьска

грѣзьскоу азыкоу, да реуеть дѣтнцоу въ оуѣнна мѣсто: ници. алфа бо ници реуеть са грѣзьскоу азыкомъ. тѣмъ бо подоба са скатыи кирнаѣ створи прѣвое писма азъ. нѣкко и прѣвоу сѣшоу писмени азоу, и ѿтъ бога даноу родоу словѣньскоу на откѣрстне оусть, въ разоумѣ оууацниѣ са боуѣвамъ, великомъ раздвиженнемъ оусть възгласитъ са, а ѿна писмена маломъ раздвиженнемъ оусть възгласитъ са и исповедаѣтъ са.

Се же сѣтъ писмена словѣньскаа, сице а подобаѣтъ писати и глаголати: а, б, в, г, и проуаѣ даже до а. и ѿтъ снхъ сѣтъ уетыры междоу десатыма подобна грѣзьскимъ писменемъ. сѣтъ же сна: а, в, г, д, е, з, и, ѳ, і, к, л, м, н, љ, о, п, р, с, т, ч, ф, х, џ, ѿ. а уетыри на десать по словѣньскоу азыкоу, нже сѣтъ сна: б, ж, џ, ѱ, у, ш, ц, ѣ, ы, ѵ, ѳ, ю, ѡ, а.

Дроузин же глаголаѣтъ: поуто есть ли писменъ створиаѣ? а можеѣтъ са и меньшимъ того писати, ккоже и грѣци дѣвѣма десатыма и уетырымъ пишѣтъ. и неведѣтъ колициѣмъ пишѣтъ грѣци. есть бо два десате и уетыри писменъ, нѣкко неаналнѣнѣтъ са тѣми книги, нѣкко приложниа сѣтъ двогласныхъ ли и въ писменехъ же г шестое и девѣть-десѣтное и девѣть-сѣтное. и събираѣтъ ихъ три десате и осмь. тѣмъ же томоу подобно и въ тѣждѣ ѿбразѣ створи скатыи кирнаѣ три десате писменъ и осмь.

Дроузин же глаголаѣтъ: уесомоу же сѣтъ словѣньскыи книги? ни того бо есть богъ створиаѣ, ни то аггелы, ни сѣтъ нжде конни, кко жидовскыи и римскыи и елланскыи, нжде ѿтъ бога сѣтъ, и приаты сѣтъ богомъ?

А дроузини мнѣтъ, кко богъ самъ есть створиаѣ писмена, и неведѣтъ са уто глаголаѣще ѿкланнии. и кко трини азыкы есть богъ повелѣаѣ книгамъ быти, ккоже въ еуаггелыи пишѣтъ: и въ дѣскаа написана жидовскыи и римскыи и елланскыи, а словѣньскыи нвѣсть тоу. тѣмъ же нвѣсѣтъ словѣньскыи книги ѿтъ бога.

Къ тѣмъ уто глаголаѣтъ, или уто реуемъ къ тѣмъ безоуцинымъ? ѿбауе реуемъ ѿтъ скатыхъ книгъ, ккоже нлоуци-

ХОМЪ СА: ІАКО ВЪСѢ ПО РАДОУ КЫЕЛЖТЬ ОТЬ БОГА, А НЕ ОТЬ
 ИНОГО. НѢСТЬ БО БОГЪ СТОРИЛЪ ЖИДОВСКА АЗЫКА ПРѢЖДЕ, НИ
 РИМСКА, НИ СЛАВЯНСКА, НИ СЯСЬСКИ, НИЖЕ И АДАМЪ ГЛАГОЛА,
 И ОТЬ АДАМА ДО ПОТОПА, И ОТЬ ПОТОПА, ДОНДЕЖЕ БОГЪ РАЗДѢЛ
 АЗЫКИ ПРИ СТАЛПОТВОРЕНІИ, ІАКОЖЕ ПИШЕТЬ: РАЗМЪШЕНОМЪ ЖЕ
 БЫКШЕМЪ АЗЫКОМЪ. И ІАКОЖЕ СА АЗЫЦИ РАЗМЪШИСИА, ТАКО И
 ПРАВИ, И ОБЫЧАЕ, И ОУСТАВИ, И ЗАКОНИ И ХЫТРОСТИ НА
 АЗЫКИ. ЕГИПТЕНОМЪ ЖЕ ЗЕМЛЕМЪРЕННЕ, А ПЕРЬСОМЪ И ХАЛДЕОМЪ
 И АСРЕОМЪ ЗВѢЗДОУТЕННЕ, КЛЪШВЕННЕ, ВРАУСКАННЕ, УАРО-
 ВАННА И ВСЯ ХЫТРОСТЬ УЛОВЬУА, ЖИДОВОМЪ ЖЕ СВЯТЫА КНИГЫ
 КЪ НИЖЕ ЕСТЬ ПИСАНО, ІАКО БОГЪ НЕБО СТОРИ И ЗЕМЛЖ И ВСЯ,
 КЪЖЕ НА НЕИ, И УЛОВЬУА И ВСЯ ПО РАДОУ, ІАКОЖЕ ПИШЕТЬ,
 СЛАВНОМЪ ГРАМАТИКЪ, ФИЛОСОФИА. ІАЖ ПРѢЖДЕ СЕГО СЛАВНИ
 НЕИМЪХЖ СКОНИМЪ АЗЫКОМЪ ПИСМЕНЪ, ІАЖ ФИНІУСКИМИ ПИСМЕНЫ
 ПИСАХЖ СВОЖ СИ РЕУЪ. И ТАКО БЪША ИНОГА ЛѢТА. ПАНАИДЪ
 ЖЕ ПОСЛЕЖДЕ ПРИШЕДЪ НАУЧЪНЪ ОТЬ АЛФЫ И ВЪТЫ ШЕСТЬ НА
 ДЕСАТЬ ПИСМЕНЪ ТЪКИО СЛАВНОМЪ ОВРѢТЕ. ПРИЛОЖИ ЖЕ НИЖ
 КЛЪМЪ МИАНСІИ ПИСМЕНА ТРИ. ТЕМЪ ЖЕ ИНОГА ЛѢТА ДЕКАТИЖ
 НА ДЕСАТЬ ПИСМЕНЫ ПИСАХЖ. И ПО ТОМЪ СИМОИДЪ ОВРѢТЬ.
 ПРИЛОЖИ ДВѢ ПИСМЕНЫ, СПИХАРІИ ЖЕ СКАЗАТЕЛЬ ТРИ ПИСМЕНА
 ОВРѢТЕ. И СЪБРА СА ИХЪ ДВА ДЕСАТЕ И ЧЕТЫРИ ПО ИНОЗЪХЪ
 ЖЕ ЛѢТЪХЪ ДИОНИСЪ ГРАМАТИКЪ ШЕСТЬ ДВОГЛАСНЫХЪ ОВРѢТЕ, ПО
 ТОМЪ ЖЕ ДРОУГЫИ ПАТЬ И ДРОУГЫИ ТРИ УНСМЕНТАЛ. И ТАКО
 ИНОЗИ ИНОГЫМИ ЛѢТЫ СЪБРАША АН ПИСМЕНЪ. ПО ТОМЪ
 ЖЕ ИНОГОМЪ ЛѢТОМЪ МИНЖЕШЕИМЪ, БОЖИЕМЪ ПОВЕЛЪНИСЕМЪ ОВРѢТЕ
 СА О МЪЖЪ, НИЖЕ ПРЪЛОЖИША ОТЬ ЖИДОВСКАА НА ГРЪУСКИИ
 АЗЫКЪ. А СЛОВЪНСКИА КНИГЫ СДНИЖ СВЯТЫИ КѢСТАТИНИЖ. НА-
 РИЦДЕМИИ КИРИАЪ, И ПИСМЕНА СТОРИ И КНИГЫ ПРЪЛОЖИ ВЪ
 МАЛѢХЪ ЛѢТЪХЪ. А ОНИ ИНОЗИ ИНОГЫ ЛѢТЫ СЕДМЪ ИХЪ ПИС-
 МЕНА ОУСТРОИ, А СЕДМЪ ДЕСАТЬ ПРЪЛОЖЕННЕ. ТЕМЪ ЖЕ СЛОВЪН-
 СКАА ПИСМЕНА СВЯТЪНИША СЪТЬ И УЪСТЪНИША, СВЯТЪ БО МЪЖЪ
 СТОРИЛЪ ІА ІЕСТЬ, А ГРЪУСКАА СЛАВНИ ПОГАНИ.

Дше ли кто реуееть: ІАКО НѢСТЬ ОУСТРОИЛЪ ДОВРЪ, ПОНЕЖЕ
 СА ПОСТРАЖИТЬ И ЕЩЕ, ОТВѢТЬ РЕУЕИМЪ СИМЪ: И ГРЪУСКИИ ТА-
 КОЖДЕ ИНОГАДИ СЪТЬ ПОСТРАКЛИ, АКНАА И СИММАХЪ, И ПО ТОМЪ

нии мнози. оудовѣ бо есть послѣдѣ поткорити, неже прѣвое створити.

Аще бо въпросиши книгъуна грѣзъска, глагола: кто вы есть писмена створишь, или книги прѣложишь, или въ кое время? то рѣдѣиѣи ѿтъ нихъ вѣдаты. аще ли въпросиши словѣнъска боукара, глагола: кто вы писмена створишь есть, или книги прѣложишь? то вси вѣдаты, и ѿтвѣщавши рекать: скатын костантинъ философъ, нарыцдемын кирилъ, тыи намы писмена створи и книги прѣложи, и меоудне братъ его. сжъть бо еше живи, иже сжъть видѣли ихъ. и аще въпросиши: въ кое время? то вѣдаты и рекжъть: яко въ времена миханла цѣсаря грѣзъска и бориса княза бѣлгарска, и растица княза моравьска, и коцель княза блатънъска. въ дѣто же ѿтъ сзуданиа въсего мира .у.стѣг.

Сжъть же и нии ѿтвѣти, аже ниде рѣсѣмъ, а нынѣ нысть время.

Такъ разоумъ, братне, богъ есть далъ словѣномъ, емоуже слава и уѣсть и дрѣжава и покланѣние. нынѣ и присно и въ бесконьныа вѣкы. аминь.

Glagoliško.

I. Iz Klozovega glagolita.

Iz govora Zlatousta.

Аште не отъпоустѣиши врагоу твоемоу, не того еси окидѣлъ, иъ самъ себе; ономоу бо мѣногаштѣ на семь житиѣ пакость творилъ еси, самъже себе еси створилъ безотвѣта на сждѣнъи день! и нуѣсѣоже много ненавидѣтъ богъ, якоже того иже дрѣ-

†ШУЭ РЭЭУ-ЕРЭЭУУШТ УЪ†
 ЭЭУУЭЭЭЭ, РЭУУЭЭ ЭЭТ ЭЕТ-
 АААБ, РБ Э+УБ ЭЭЭЭ. ЭРЭЭЭЭ
 ЭЭ УБЕРЭЭ+ШУУБ Р+ ЭЭУБ
 ЭТУУТБ Р+БЭЭУУБ УУАЭБТАБ
 ЭЭТ, Э+УБ ЭЭ ЭЭЭЭ ЭЭТ
 ЭУАЭБТАБ ЭЭЭУУБЭУАУ(Р)+
 Р+ ЭЭАБЕРБТ АЭРБ. РББЭ-
 ЭЭЭЭ ТРЭЭЭ РЭР+УТБТУУБ

ԼՈՒՆ ԵՄՅՈՅ ԶՁՄՈՑ ՎԱՁՆԵՑՁՄՄՄՅՈՅ Մ ՋՅՈՒ Կ ՋՈՒՄԿ ՄՅ ՎՁԻՑՄ.
 ԿՏՅՔԵ. ԿՅՅ ԸՅ ԶՄՑՔՅՄԿԻՄՅՅ ԳՈՅՄՁԻՅՏՅԵ ՋՑՆԵՁՄՅՔՁԱ ՃԵՑ,
 ԶՄՑՔՅՑՁՄՅՅՅ Յ ՄԿՏՅԵ ԶՄՅՎԵ ՄԿՄԻՑ ԲՅԸՁԻՑՄ. ԿՄՄՅՅ ՈՅ
 ԲՅՅՄՑՔՅՄԿԻՄՅՅ ԳՈՅՄՁԻՅՏՅԵ ՋՑՆԵՁՄՅՔՅ(Յ) ՃԵՑ, ԲՅ ԶՄՅՎԵ
 ՄԿՄԻՑ ԶՄՑՔՅՑՁՄՅՅՅ ՋՑՆԵՁՄՅՔՅՅ ՄԿՄՅԵՑ. ԶՆՈՒ ԿՅ ԲՅՁՄՅՄՅՅ
 ՋՑ, ԲՅԸՅՑՈՁՄՅՅ ԼՈՒՆ Յ ՁՔՅԻՆՅՄՅ. ԲՆՅՁՏՅԵԿՈՒԿՑՄՅՅ ԸՅ ՈՅՎԿ
 ՋՄՅՁ, ՈՒ (ՋՑ ԸՑՄՄՑ ԿՄՅՈՅ ԳՈՅՄՁԻՅՏՅԵ ԲՅՁՄՑՄՄՅ).

V. Iz Remskega evangelistarja.

Jo. Apoc. XXI. 2—5.

ՄԻ ԶՔՅ ՈՔՅ ՄՅՈՒՈՒ ԶԵԿՈՒ ՋՄՅՄՅՅ ԶԵՁՁԿՈՅՄԻ ԲՅՄԻ,
 ՋՆՈՒՁՄԻ Ջ ԲՅԸՅՁՅ ԶՄ ԸՅՆԿ, ՁՆՅՄՅՄՄԿԻ ԼՈՒՆ ԲՁՄՁՄՄԿ ԶԻՆԿԻ-
 ՄՅՔԿ ԹՅՅՅ ՋՄՅՅՄՅ. Յ ՋՈՅՄԿԻ ԶՈՒՁԻ ՄՅՈՅ ԶՄ ԲՆՁՄՅՅՈՒ
 ԶՈՒԶՅՈՒՄԻ: ՋՅ, ԻՆՅՄԻ ԸՅՅՅ Ջ ԳՈՅՄՁԻՅ, Յ ԲՆՁՄՅՅՈՒՄԻ Ջ
 ԲՅՄՅ! Յ ՄՅ ՈՒՄՅ ԶՆՅ ԸՅՅՅՄՄԻ, Յ ՄԿ ԸՅՆԻ Ջ ԲՅՏՅ ԸՅՈՅՄԻ
 ԸՅՆԻ ՃԵ. ԶՄՄՅՆՅՄԻ ԸՅՆԻ ՄՋԿԻՅ ՋՈՒՅՅ ԶՄ ԶՅՔՄ ՃԵ: Յ
 ՋՄԵՄՅՅ Ի ՄՅՄՅ ԲՁՄՅՅՈՒՄԻ, ԲՅ ԲՈՒԿԿ, ԲՅ ՄԻՄԿ, ԲՅ ԸՅՈՒՁԿՔՅ
 Ի ՄՅՄՅ ԸՅՈՅՄԻ, ԼՈՒՆ ԲՆԿԿ ԲՆՁՅՈՅ. Յ ԵՅՅՅ ՋՅՈՒՁՅ ԲԿ
 ԲՆՁՄՅՅՈՒ: ՋՅ, ԲՅՄԿ ՄՄՅՆՅ ՄՋԿ!

VI. Odlomek brevirja v Ljublj. knjižnici.

Jo. Apoc. II. 1—10.

Յ ԿՄՅՈՅՅ ԶՔՅՁԻՅՅ ՎԵՅԻՄՅ ԲՅՄՅ: ՋՅ ԶՈՒԶՅՈՅՄԻ ՈՆԻՅՅ
 ԿՅՅ ԵՄՁՈՒ Մ ԵՁՎՁ ՋՄՅՅՅ, ԵՅՈՒՁՅ Մ ԲՅՁՆՁՈՒ ԿՅՅ ՋՄՁՄՅՈՒ-
 ԲՅՆԻ ՈՈՒՄՅԵԻ. ՄՅՄԻ ՈՒՈՒ ՄՄՅՁԱ Յ ՄՆՅՈՒ Յ ՄՆԻՔՅՔՅՅ, ԼՈՒՆ
 ԲՅՄՅՅՅՄՅՅ ԲՅՁՅՄՅՅ ՈՈՅՆԻ. Մ ՃՁԿՁՔՅՆԻ ԶՁՅ ԶՈՒԶՅՈՒՄՅՅՅ
 ՋՅԸՁԱ ԿՔՅՁՄՅՈՅ, Յ ԲՁՁՅՄԻ. Յ ԶԸՆՁՄՅՅ Զ ՈՒՅՅՄՅ. Յ ՄՆԻ-
 ԲՁՔՅՅ ՃՄԿՄՅ, Յ ԲՅՔՅՁԿԻ ԶՁՅ ՈՒ ՃՄՅ ՄՅՅ, Յ ԲՅՄՆՅՈՅ ՋՅ.
 ԲԻ ՃՄԿՄԻ ԲՆՅՄՅՄՅ ՄՅԸՁԱ ՄԿՈՒ, ԼՈՒՆ ՈՒՄԸՄԻ ՄՄՅՔՔ ԲՆԿՅՔ
 ԶՁՄԿՄՅՈՒ ԶՁՅ. ԲՅՄՅՔՅ ՁԸՅ, ԶՄՆՅՈՅ ՋՅ ԲԿՈՅ, Յ ԲՅԻԿՅ ՋՅ,
 Յ ԲՆԿԿ ՈՒՈՒ ՄՄՅՆՅ. ԿՅՅ ՈՅ ԲՅ, ՋՆԻՆՅ ԲՆՅՈՅ Ի ՄՅԸՁԱ,
 Յ ԶՄՅՄՅ ՃՄՁՄՅՈՒՄՅՆԻ ՄՄՅՅ ԶՄ ՄՅՁՄԿ ՄՄՅՅՅՅ, ԿՅՅ ԲՅՔՅ-
 ԻԿՅՄՅ ՋՅ. ԲԻ ՋՅ ՃՄԿՄՅ, ԼՈՒՆ ԲՅՔԿՄՅՅՅՄՅ ՈՒՈՒ ԲՅՆՅՈՒՅՁՅՆԻ,

V založbi

Eduarda Liegelna, knjigarja

so tudi izšle sledeče slovenske bukve :

- A. Janežić**, *Popolni ročni slovar, slovenskega in nemškega jezika*, 16. 1851 — 2 dela mehko vezana veljata 3 gld. 30 kr. sr.
- *Leichtfassliche Slovenische Sprachlehre für Deutsche*. Erster Jahrgang. Dritte umgearbeitete Auflage, 8. 1854.
- *Leichtfassliche Slovenische Sprachlehre für Deutsche*. Zweiter Jahrgang. Dritte umgearbeitete Auflage. 8. 1854.
- Zgodovinski katekizem v resničnih izgledih iz zgodovine za cerkev, šolo in dom, 8. 1853, 3 deli veljajo 3 gld. 24 kr. sr.

Dalej je tam tudi izšlo :

- Lepo darilo za pridne šolarčke*, 4 lepe povesti, 12. 1852, terdo vezano za šolske darila 16 kr. sr.
- Divji Hunci pred mestom Meziborom*, lepa povest za mladino in odraščene ljudi, 12. 1853. Terdo za šolske darila vezane 16 kr. sr.
-